

Vilniaus universitetas
TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR POLITIKOS MOKSLŲ INSTITUTAS

POLITIKOS IR MEDIJŲ MAGISTRO PROGRAMA

AGNĖ GRINKEVIČIŪTĖ
II kurso studentė

**ISTORINĖS ANALOGIJOS. BALTARUSIJOS PROTESTŲ ATVEJO ANALIZĖ
LIETUVOS ŽINIASKLAIDOJE**

MAGISTRO DARBAS

Darbo vadovė: prof. dr. I. Vinogradnaitė

Vilnius, 2023 m.

Magistro darbo vadovės išvados dėl darbo gynimo:

.....
.....
.....

.....

(data)

.....

(v., pavardė)

.....

(parašas)

Magistro darbas įteiktas gynimo komisijai:

.....

(data)

.....

(Gynimo komisijos sekretoriaus/ės parašas)

Magistro darbo recenzentas/ė:

.....

(v., pavardė)

Magistro darbų gynimo komisijos įvertinimas:

.....

Komisijos pirmininkas/ė:

Komisijos nariai:

BIBLIOGRAFINIO APRAŠO LAPAS

Grinkevičiūtė A. Istorinės analogijos. Baltarusijos protestų atvejo analizė Lietuvos žiniasklaidoje: Politikos ir medijų specialybės, magistro darbas / VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas; darbo vadovė I. Vinogradnaitė – V., 2023. – 59 p.

Reikšminiai žodžiai: istorinė analogija, Baltarusijos protestai, Maidano revoliucija, istorinis samprotavimas, užsienio politika.

Šiame darbe nagrinėjamos istorinių analogijų funkcionavimo viešojoje erdvėje ypatybės 2020 metų Baltarusijos protestų tematikoje. Istorinės analogijos tiriamos turinio analizės modeliu, pasitelkus literatūros pagrindu sukonstruotą kodavimo mechanizmą.

Pateikiama istorinių analogijų tyrimų literatūros apžvalga, išskiriami istorinių analogijų pasirinkimo pagrindai, atliekamos mąstymo ir veikimo viešojoje erdvėje funkcijos. Empirinėje dalyje tyrimo objektas koduojamas per 4 esminius parametrus. Tyrimo modelis taikomas Lietuvos politikos atstovų ir nuomonės lyderių pasisakymų, pasirinktose dvejose internetinėse žiniasklaidos priemonėse, analizėje. Tiriamasis laikotarpis apima 2020 m. rugpjūčio 9 d. – 2020 m. rugpjūčio 30 d. publikuotus straipsnius tyrimo tema.

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

Patvirtinu, kad įteikiamas darbas (dalyko rašto darbo, *semestrinio, bakalauro, magistro darbo pavadinimas*) yra:

1. Atliktas mano paties ir nėra pateiktas kitam kursui šiame ar ankstesniuose semestruose;
2. Nebuvo naudotas kitame Institute/Universitete Lietuvoje ir užsienyje;
3. Nenaudoja šaltinių, kurie nėra nurodyti darbe, ir pateikia visą panaudotos literatūros sąrašą.

Agnė Grinkevičiūtė

(parašas)

TURINYS

ĮVADAS	6
1. Kada naudojamos istorinės analogijos?	12
2. Istorinių analogijų funkcionavimas	14
2. 1. Istorinių analogijų pasirinkimo galimybės	15
2. 2. Argumento forma	16
2. 3. Socialinis aspektas	18
3. Įtikėjimas ar įtikinimas?	20
4. Tyrimo metodologija	21
5. 2020 m. Baltarusijos protestų ištakos ir eiga	27
6. Reakcija Lietuvoje: istorinių analogijų tyrimas ir analizė	31
IŠVADOS.....	45
ŠALTINIŲ IR LITERATŪROS SĄRAŠAS	48
PRIEDAI	53
SUMMARY	58

IVADAS

Kognityvinis procesas, kurio metu individas siekia rasti paralelę tarp praeities įvykio ir esamos situacijos yra žinomas kaip istorinis samprotavimas. Šio proceso rezultata galima vadinti istorine analogija, kuri jau funkcionuoja viešojoje erdvėje, yra populiarai tiek politiniuose debatuose tiek viešajame diskurse. Istorinių analogijų vaidmuo sietinas su itin plačiu žmogaus kognityvinių gebėjimų kontekstu, atsižvelgiant į tai, jog žmogaus samprotavimas gali būti apibūdintas kaip nuolatinis patirčių ir žinių lyginimas su nauju objektu ar įvykiu, ieškant panašumų arba skirtumų. Jų logika apibrėžiama taip, kad jei du ar daugiau įvykių atskirtų laike, sutampa vienu atžvilgiu, jie gali sutapti ir kitu, turint omenyje baigtį ir rezultatus. Istorinių analogijų tyrinėtojai nušviečia, kaip plačiai ir seniai yra naudojamas istorinio samprotavimo būdas, kuriant istorines analogijas, ypač politinio proceso metu ir dažniausiai svarstant apie galimas užsienio politikos gaires. Itin populiariu svarstyti istorinėmis analogijomis tarp Jungtinių Amerikos Valstijų užsienio reikalų politikų, kalbant apie įvykius, kurie gali turėti įtakos valstybės saugumui. Plačiausiai aprašytas istorinio samprotavimo pavyzdys susijęs su Vietnamo karu. 1965 metų liepos 21 dieną tuometis JAV prezidentas Lyndon B. Johnson sukviėtė Nacionalinę Saugumo Tarybą išspręsti klausimą, ar derėtų siųsti 100 000 karių būrį į Pietų Vietnamą¹, dėl krizinės padėties šalyje. Tuo metu aukštas pareigas valstybės viduje einantis George Ball išsakė savo nuomonę prieš karių išsiuntimą į Vietnamą, tačiau tuometinis JAV ambasadoriaus Pietų Vietname Henry Cabot Lodge, prieštaraudamas kolegai, išsakė samprotavimą, jog, jo nuomone, jeigu nebus vykdoma karinė intervencija, yra didelis pavojus, kad gali kilti Trečiasis pasaulinis karas. Tokį istorinį pamąstymą Lodge įprasmino Miuncheno suokalbio istorine analogija.² Miuncheno sąmokslas, arba suokaltis yra laikomas viena didžiausių XX amžiaus politinių išdavysčių. 1938 liepos 18 dieną A. Hitleris nusiuntė slaptą laišką Anglijos premjerui, kuriame rašė apie ilgalaikės taikos Europoje galimybę. Esą taika įmanoma, jei bus ištaisyta istorinė klaida – Sudetų kraštas, kurio dauguma gyventojų sudarė vokiečiai, bus perduotas Vokietijai. Hitleris žadėjo, kad laimėjus teisingumui, jis jokių

¹ Khong, Yuen Foong, *Analogies at War: Korea, Munich, Dien Bien Phu, and the Vietnam Decisions Of 1965*. Princeton, UNITED STATES: Princeton University Press, 1992, p. 199;

² Ibid. p. 179;

teritorinių pretenzijų niekam neturės – taika Europoje bus garantuota. Londonas ir Paryžius pritarė Hitlerio siekiams – buvo palenktos dvi didžiausios Europos jėgos, kaip ir tuometinis JAV prezidentas Ruzveltas. Jis kreipėsi į suinteresuotas šalis kviesdamas jas taikiai išspręsti konfliktą t. y. sutikti su Hitlerio sąlygomis. Tolimesni įvykiai parodė, kad bandymas išvengti karo, nuolaidžiaujant agresoriui, baigėsi išdavyste t. y. Hitlerio karo kelias sustojo 1939 metų rugpjūčio 23 dieną, kai buvo pasirašytas Ribentropo – Molotovo paktas tarp Vokietijos ir Rusijos su demarkacine linija einančia ne per Sudetų kraštą Čekoslovakijoje, o jau per Lenkijos vidurį. To rezultatas tapo 1939 metų rugsėjo 1 dieną kilęs Antrasis pasaulinis karas, dėl tos pačios agresorės Vokietijos vadovybės ir Rusijos išdavystės vos prieš savaitę pasirašytam paktui. Taigi, JAV ambasadoriaus Pietų Vietname Henry Cabot Lodge išsakyta istorinė analogija pasitelkiant itin jautrų praeities įvykį ir sugretinant jį su esama situacija, leido laimėti argumentą, kad visgi reikia vykdyti šalies karinę intervenciją. Pagal jo nubrėžtą analogiją, yra numatomas pavojus ir rizikos vesti dialogą su agresoriumi, o intervencija, tokiu atveju, užkirstų kelią Trečiajam pasauliniam karui. JAV sprendimas įsikišti į Vietnamo krizę tapo itin plačiai aptarinėjamu politiniu sprendimu įvairiuose lygmenyse.

Dalis autorių, tyrinėjančių istorines analogijas³, aktualizuoja jų panaudojimo teisingumą. Probleminamas pats istorinis mąstymas, mat, viena vertus, istorinis įvykis yra unikalus, kuris nebuvo pasireiškęs anksčiau ir nebus pasireiškęs ateityje, kita vertus, tai tipiškas reiškinys, nurodantis tam tikrus panašumus kitam reiškiniui ir samprotaujant apie retą esamą įvykį, jį galima suprasti tik pasitelkus sukauptas istorines žinias.⁴ H. Morgenthau svarsto, jog natūralu, kad čia gali individą suklaidinti jo paties pasirinkimai, ieškant panašumų ir skirtumų tarp reiškinių.⁵ Verta paminėti kolektyvinės atminties svarbą, kuri leidžia tiek išrinkti ir panaudoti istorinę analogiją tiek ją suprasti ir susieti su kalbamais įvykiais ir įprasminti pačią analogiją plačiajame kontekste t. y. siekti įtikinti jos panašumu į esamą situaciją ir pasiekti pageidaujamą tikslą užkoduotą istorinėje analogijoje. Taigi, darytina prielaida, kad tam pačiam įvykiui gali būti priskirta ne viena istorinė analogija, atsižvelgiant į individo preferencijas. Kaip pavyzdžiui, E. R. May aprašydamas JAV svarstymus dėl veiksmų Vietname, kalba ne apie anksčiau aptartą Miuncheno analogiją, o tiria išslaptintus dokumentus, iš kurių matyti, kad priimant sprendimus buvo aptarinėjama ir Prancūzijos

³ Minėtini Ernest R. May, Hans Morgenthau, taip pat ir Yuen F. Khong;

⁴ Morgenthau, Hans. "Remarks On The Validity Of Historical Analogies." *Social Research* 39, no. 2, 1972, 360–64, p. 361;

⁵ *Ibid*;

intervencija į Vietnamą 1954 metais.⁶ Toks preferencijų pasiskirstymą gali būti grindžiamas tuo, kad visi dalykai pasaulyje turi susijusių panašumų ar bendrų taškų, tačiau į tuos dalykus žiūrima per asmeninę patirtį, kas ir sukuria tam tikrus neatitikimus, tokiu būdu tą patį įvykį individai gali interpretuoti skirtingai, gretinant momentus, kurie, jų požiūriu, atitinka labiausiai.

Istorinės analogijos panaudojimo aplinkybių klausimas literatūroje reikšmingai nagrinėjamas jos funkcionalume bei išsirinkimo pagrinduose. Galima paminėti vos vieną Lietuvos autorę Dianą Jurgelevičiūtę, skyrusią dėmesio istorinių analogijų reiškiniui aiškinti. Ji nagrinėjo Šaltojo karo istorinę analogiją naudojamą JAV ir Rusijos šiuolaikinėje politikoje. Jurgelevičiūtė remdamasi autorių⁷ įžvalgomis, teigia, kad istorinės analogijos pasitelkimas argumente, naudojamas kelioms skirtingoms funkcijoms atlikti ir jų išskyrė keturias– instrumentinę, kognityviają, integruotąją ir konstitutyviają.⁸ Nors požiūriai, pasak autorių, keturi, tyrėjai platesniame kontekste sutaria dėl instrumentinės ir kognityvinės istorinių analogijų funkcijos, šiuo aspektu dažniausia rašė ir analogijas tyrė jų šalininkai ir kritikai.

Literatūroje keliamos skirtingos prielaidos, kokiais pagrindais pasirenkama analogija. Robert Axelrod, Larissa Forster, tyrė istorinių analogijų panaudojimą dienraščiuose, išskyrė, kad dažniausiai pasirinkimas padaromas atsižvelgiant tik į didžiausią panašumą, turint omenyje, geografinį aspektą ir pačius gretinamus įvykius.⁹ Khong sako, kad pasirinkimą lemia ne tik analogijos panašumas, bet ir laikmečio patyrimas¹⁰, turint omenyje, jog istorinę analogiją besirenkantis asmuo bus labiau linkęs naudoti tokį praeities įvykį, kuris nutiko jam artimame laikmetyje ir suprantamose aplinkybėse, o David P. Houghton, bando įrodyti, kad analogijos pasirinkimą nulemia ir politinės naudos ieškojimas.¹¹

Apžvelgiant literatūrą išryškėjo, jog ne tik istorijos analogijos pasirinkimo įvairovės specifika, leidžianti įsitikinti, kad dėl tam tikrų priežasčių ir tikslų, svarstymams gali būti pasirinktos

⁶ May, Ernest, "Lessons" of the Past: The Use and Misuse of History in American Foreign Policy, New York: Oxford University Press, 1973, p. 117;

⁷ Minétini Taylor, Andrew J., John T. Rourke, Yuen F. Khong, Christopher R. Hemmer;

⁸ Jurgelevičiūtė, Diana, "Istorinių analogijų vaidmuo užsienio politikos procese." *Politologija* 62, no. 2, 2015, 43–73, p. 47;

⁹ Axelrod, Robert, Larissa Forster, "How Historical Analogies in Newspapers of Five Countries Make Sense of Major Events: 9/11, Mumbai and Tahrir Square." *Research in Economics* 71, no. 1 2017, 8-19, p. 18;

¹⁰ Khong, Yuen Foong. *Analogies at War: Korea, Munich, Dien Bien Phu, and the Vietnam Decisions Of 1965*. Princeton, UNITED STATES: Princeton University Press, 1992, p. 33;

¹¹ Houghton, David Patrick, "The Role of Analogical Reasoning in Novel Foreign-Policy Situations." *British Journal of Political Science* 26, no. 4, 1996, 523–52, p. 546;

skirtingos istorinės analogijos sudaro reikšmingą dalį istorinių analogijų tyrimų pagrindo, bet ir pačios istorinės analogijos funkcionavimas erdvėje iš esmės. Istorinės atminties naudojimo svarba aktualizuojama dažnai ir įvairiais lygmenimis – sprendžiama dėl istorinių kultūrinių objektų viešose erdvėse statymo ar griovimo, valstybės laikysenos istorinių objektų ar įvykių atžvilgiu. Taip yra, nes istorija ir jos pamokos dažnai gali padiktuoti kas yra priimtina, morali ir teisinga. Tas galioja ir sprendimų lygmenyje, nes šalia įvardintos istorinio samprotavimo funkcijos, kartu istorijos analogijos pasiūlo ir situacijos lengvesnį pažinimą bei suprantamesnę prieigą, ypač jeigu situacija pasireiškia tarptautinėje arenoje, kurioje, dažnu atveju, atsiranda nemažai nežinomųjų. Tyrėjai sutaria, kad istorinės analogijos yra pasitelkiamos svarstant apie užsienio politiką, dėl aukščiau paminėtų priežasčių, todėl norint suprasti su tuo susijusius sprendimus ir kaip politikai mąsto apie krizines situacijas tokioje aplinkoje, reikia žvelgti į istorinių analogijų pasireiškimą. Ne tik apžvelgtoje literatūroje, bet ir šių dienų krizinėse situacijose matyti, kad politikos atstovų mąstymas yra stipriai veikiamas istorinių pavyzdžių, jų analizė gali paaikškinti to veikimo specifiką ir rezultatus.

Istorinio analogizavimo pavyzdžiai, apžvelgti literatūroje, rodo, kad įprastai politinis svarstymas vyksta dialogo principu ir sprendimas pasiekiamas argumentuotame pokalbyje, turint mintyje, kad argumentu dažnai tampa istorinė analogija. Sprendimo priėmimo lyderis klauso tiek pozicijos tiek opozicijos pateikiamų pavyzdžių, kurie gali būti skirtingi ir pakeisti lyderio pirminį mąstymą. Svarbus momentas, ypač demokratinėse šalyse, kad politikui reikšminga ir tai, kaip krizinį įvykį mato visuomenė, kokia diskusija vyksta viešojoje erdvėje, mat, tai irgi gali keisti nuomonę ir strategiją, todėl siekiant suprasti ir plačiau aprėpti istorinio samprotavimo vaidmenį, būtina įtraukti į tyrimo lauką ir nuomonės lyderių pasisakymus. Pažiūrėti, ar yra kognityvinis ginčas tarp asmenų, kurie reprezentuoja valstybę ir priima sprendimus ir tų, kurie reprezentuoja visuomenės balsą, ar yra įtraukiama nauja situacijos matymo dimensija, ar istoriniai pavyzdžiai, visgi, atkartojami.

Darbe bus siekiama atskleisti kokios istorinės analogijos figūravo Lietuvos žiniasklaidoje apibūdinant 2020 metais kilusius protestus Baltarusijoje. Apžvelgti ne tik politikos atstovų, tačiau ir nuomonės lyderių pasisakymus viešojoje erdvėje. Viešumo aspektas taip pat yra pakankamai svarbus, nes dalis atliktų minėtų tyrimų kalbėjo apie politikos atstovų pasisakymus „už uždary durų“, kalbėjimas žurnalistams yra automatiškai suvokiamas kaip kalbėjimas ir visuomenei, todėl

įdomus toks erdvinis pasikeitimas. O nuomonės lyderio įtraukimas į tyrimo lauką yra naujas dalykas, nes kaip jau minėta, istorinių analogijų panaudojimas įsijungia esant gana ryškiems užsienio politikos įvykiams, visuomenės ir žiniasklaidos susidomėjimas tokiame kontekste ypač išauga, todėl dažnai nuomonę išsakyti kviečiami ne tik politikos atstovai, bet ir tam tikrą statusą visuomenėje ir žinias turintys žmonės. Čia galima paminėti ir pasitikėjimo aspektą, ne retai nuomonės lyderis, kaip pavyzdžiui, politologas, visuomenėje laikomas lyg atskiroji nepriklausoma nuomonė, todėl jų pasisakymai vertinami kaip objektyvūs, kartais gali galbūt net ir legitimuoti arba diskredituoti politikos atstovo žodžius. Išaiškinus, jog istorinės analogijos gali būti naudojamos skirtingai, priklausomai nuo įvairių aptartų aspektų, išryškėja šių tyrimų lauko nepakankamumas, neskiriant pakankamai dėmesio, kaip tas skirtingumas pasireiškia realioje platesnėje aplinkoje. Kitas reikšmingas trūkumas – bandymas suvokti istorinių analogijų sąveiką tik politinių sprendimų lygmenyje, tai yra, tyrimo objektu ir pasirenkant tik patį sprendimą, istorinę analogiją paliekant kaip šalutinį objektą.

Minėtas D. Jurgelevičiūtės tyrimo objekto pasirinkimas neįtraukė į istorinių analogijų tyrimų lauką Lietuvos atvejo analizės. Lietuvai, kaip mažai valstybei, visada buvo ypatingai svarbi istorinė atmintis ir jos puoselėjimas, o tautos stiprybė neretai grindžiama ne dabarties, bet praeities matmenimis. Dėl to ir politologas Raimondas Lopata pabrėžė, „*kad mūsiškiai gana skrupulingai semiasi stiprybės iš praeities*“¹² ir cituoja Anatolį Lieveną kuris rašė, kad politikai „... *elgiasi taip, tarsi tik viena koja stovėtų dabarty – antrą jų dėmesio pusę amžiams laiko prikausčiusios nepavaldžios laikui svajonės apie Lietuvos didybę*“.¹³ Lopata ir patvirtina anksčiau aptartą užsienio šalių politikos bruožą ir pritaiko jį Lietuvai cituodamas žymią G. V. F. Hegel frazę „*Valdovams, valstybės vyrams ir tautoms patariama mokytis iš istorinės praeities. Tačiau patirtis ir istorija moko, kad tautos ir vyriausybės iš istorijos nieko neišmoko ir nepaisė pamokymų, kuriuos galima būtų iš jos išgvildinti. Kiekviena epocha yra tokia individuali ir kiekvienoje epochoje būna tokių ypatingų aplinkybių, kad joje turi ir gali būti veikiami tik remiantis ja pačia.*“¹⁴. Galima teigti, kad ši istorijos panaudojimo problema neaplenkė ir Lietuvos, tyrimo metu bus įdomu pažvelgti, koku būdu tai gali atsispindėti istorinėse analogijoje pavartotose Lietuvos žiniasklaidoje tarp autorių, turinčių skirtingą statusą visuomenėje. Kadangi istorinės analogijos bemaž išimtinai

¹² Lopata, Raimundas. „Istorijos Politika Ir Politikos Istorizavimas“ Politologija 52, no. 4, 87–103, p. 90;

¹³ Ibid;

¹⁴ Ibid, p. 92;

taikomos užsienio politikos procesams apibūdinti, aiškinti ar veikti, ryškus precedetas tam tapo 2020 m. rugpjūčio mėnesį kilę masiniai protestai Baltarusijoje po prezidento rinkimų rezultato pavišinimo, kas ir tapo šio darbo atspirties tašku. Be pertraukos nuo 1994 m. diktatūros principais Baltarusijai vadovaujantis A. Lukašenka, 2020 m. rugpjūčio 9 d. paskelbiamas būsimuoju prezidentu, tą pačią dieną baltarusiai šturmuoja Minsko ir kitų Baltarusijos miestų gatves, reikalaudami teisingų rinkimų rezultatų, o po savaitės Lietuva paskelbia nepripažįstanti A. Lukašenkos legitimiu Baltarusijos vadovu. Lietuva su Baltarusija turi gilią istorinę praeitį, dar nuo XIII amžiaus LDK laikų, kuomet šalys buvo viena, savo laikui moderni, kunigaikštystė. Nuo tų laikų iki pat šių, šalia veikė visuomet aktyvus Rusijos valdžios organas, turintis ambicijų ne tik į kultūriškai artimesnę Baltarusiją, bet ir dedantis skaudžias teroro ir priespaudos atminties gaires Lietuvai. Taigi, demokratinių principų vedama Lietuvos visuomenė, natūralu, nelieka nuošalyje ne tik todėl, kad kaimyninėje šalyje pažeidžiamos žmogaus teisės ir laisvės, bet ir todėl, kad kolektyvinė lietuvių istorinė atmintis suponuoja apie grėsmės artėjimą iš Rusijos, vos 30 metų skaičiuojančiai Lietuvos, nepriklausomos nuo Rusijos, valstybei.

Šio darbo tikslas formuojamas atsižvelgiant į tai, kad asmenys istorinę analogiją gali taikyti pagal įvairias preferencijas, kas lemia skirtingų istorinių analogijų pasirinkimą minčiai išreikšti. Todėl šiame darbe bus svarbu nustatyti kokios istorinės analogijos Lietuvos žiniasklaidoje veikia kalbant apie Baltarusijos protestus, kaip jos pasireiškia skirtingų istorinių analogijų autorių kontekste ir apžvelgti jų įvairovės spektrą. Tikslui pasiekti išskirti uždaviniai apima:

1. Literatūros, skirtos istorinėms analogijos apžvelgimą ir svarbiausių jų dimensijų išgryninimą;
2. Turinio analizei skirto instrumento suformulavimą;
3. Straipsnių, kuriuose nustatyta istorinė analogija atranką, pasirinktuose lietuviškuose internetiniuose naujienų tinklalapiuose;
4. Atrinktų istorinių analogijų kodavimą pagal suformuluotus parametrus;
5. Atlikto tyrimo analizę per skirtingus istorinių analogijų autorius.

Darbe atlikta atitinkamos literatūros ir interneto naujienų portalų turinio analizė. Pasirinktos medijos apima 2 naujienų svetaines, tyrimo objektą apimantys straipsniai juose atrinkti laikotarpyje

nuo 2020 metų rugpjūčio 9 dienos iki tų metų rugpjūčio 30 dienos. Viso, tyrimui aktualių straipsnių nustatyta 246, o juose identifikuota 101 istorinė analogija, kuri koduota pagal suformuluotą mechanizmą. Teorinėje darbo dalyje apžvelgta literatūroje aptikta aktuali informacija ir kodavimo mechanizmo pagrindai.

1. Kada naudojamos istorinės analogijos?

Autoriai, rašantys apie istorinių analogijų specifikas, jau nuo XX amžiaus paskutiniojo dešimtmečio pažymi išaugusį susidomėjimą istorinėmis analogijomis tiek tarp mokslininkų tiek tarp politinių lyderių. Bet samprotavimo nagrinėjimas pasitelkiant praeityje nutikusius įvykius pradėtas ir kiek anksčiau, autorius Y. F. Khong mini Pirmojo pasaulio karo istorinę analogiją „daugiau jokių 1914 metų vasarų“, kuri buvo aktuali tarp Europos lyderių, kurie Pirmąjį pasaulinį karą matė kaip klaidą, kurią sąlygojo perdėtos reakcijos ir griežta diplomatija.¹⁵ Toks situacijos vertinimas padarė įtaką susitaikymo ir nuolaidžiavimo politikai Vokietijos atžvilgiu XX amžiaus ketvirtajame dešimtmetyje, kurios kulminacija tapo Miuncheno susitarimas.¹⁶ Didžiosios Britanijos, Prancūzijos ir Italijos lyderiai 1938 metais sutiko su Vokietijos lyderiu A. Hitleriu pasirašyti susitarimą dėl Sudetų krašto atidavimo Vokietijai, taip bandydami išvengti karo ir išlaikyti taiką Europoje. To pasekoje, Hitleris pajautęs nebaudžiamumą dėl didesnių teritorijų užgrobimo nei susitartą, ėjo dar toliau užimdamas svetimas teritorijas ir maždaug metai po susitarimo pasirašymo, tos pačios Vokietijos iniciatyva, prasidėjo didžiausias buvęs istorijoje Antrasis pasaulis karas.¹⁷ Tokiu būdu atsirado nauja istorinė analogija pakeitusi prieš tai minėta ir referuojanti jau į Antrojo pasaulinio karo aplinkybes „daugiau jokio Miuncheno“. Toks išsireiškimas po karo paplito jau ne tik Europoje, bet ir Jungtinėse Amerikos Valstijose,¹⁸ kaip nuolaidžiavimo politikos ydingas pavyzdys ir priežastis priešintis agresorių veiksams. Visgi kartą įsitvirtinusios istorijos pamokos išlaiko panaudojimo potencialą ateityje. Taip nutiko su 1914 metų

¹⁵ Khong, Yuen Foong. *Analogies at War: Korea, Munich, Dien Bien Phu, and the Vietnam Decisions Of 1965*. Princeton, UNITED STATES: Princeton University Press, 1992, p. 4;

¹⁶ Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras, „Miuncheno susitarimas“, Vle.lt, žiūrėta 2022 m. gruodžio 16 d.;

¹⁷ Ibid;

¹⁸ Khong, Yuen Foong. *Analogies at War: Korea, Munich, Dien Bien Phu, and the Vietnam Decisions Of 1965*. Princeton, UNITED STATES: Princeton University Press, 1992, p. 4;

istorine analogija, praėjus beveik pusei amžiaus. Karibų krizės metu, tuometinis Jungtinių Amerikos Valstijų prezidentas John F. Kennedy samprotaudamas Pirmojo pasaulinio karo prasidėjimo aplinkybėmis, bijodamas pakartoti tokio tipo klaidą, nusprendė vietoje siūlomo oro smūgio, į Sovietų Sąjungos Kuboje įrengtas karines bazines su balistinėmis raketomis, pasirinkti švelnesnę taktiką – blokuoti Kubos jūrinius kelius, taip užkertant galimybę įplukdyti ginklus.¹⁹ Mažiau grėsmingas strateginis Jungtinių Amerikos Valstijų ėjimas, šiuo atveju, pasiteisino ir pasiektas taikus susitarimas. Taigi, samprotavimas istorinėmis analogijomis įjungiamas pasireiškus problemiškomis grėsmingoms situacijoms su kita valstybe ir iškilus tam tikriems pavojams gyvenamos šalies saugumui, todėl suprasti kaip veikia istorinės analogijos yra žinoti, kaip mąsto politikai sunkiose situacijose.

Analogizavimo procesas psichologų aiškinamas kaip būdas suteikti aiškumo dalykams kurie atrodo kompleksiniai ir sudėtingi, naują informaciją dažniausiai netgi nesąmoningai bandoma pritaikyti toms schemoms, kurios jau yra žmogaus galvoje iš anksčiau.²⁰ Kuomet samprotaujama siekiant suprasti tarptautinėje arenoje vykstančius reikšmingus ir galimai grėsmingus veiksmus ar rasti jiems sprendinių pasiūlymus, veiksmų taktikas ir galimybes, atsigręžimas į istoriją kartu suteikia individui daugiau pasitikėjimo savo svarstymu. Istorinių pavyzdžių pasitelkimas leidžia paskirstyti atsakomybę tarp istorinėje analogijoje veikusių veikėjų ir dabartinės situacijos, taigi prisideda ir tam tikras patogumo elementas. Profesorius David. P. Houghton savo straipsnyje teigia, kad istorinėmis analogijomis bandoma grįsti dabarties įvykių veiksmų pasirinkimus netgi jeigu nerandama panašumų istorijoje, o probleminis įvykis yra neįprastas. Tokiu atveju, kai nėra galimybės rasti istorinės analogijos, kuri kategorizuotų naujovišką dabarties įvykį, pasak, autoriaus, linkstama naudoti analogijas dalinai, maišant ir pritaikant jas skirtingiems įvykių elementams arba bandoma dirbtinai padidinti praeities ir dabarties įvykių persidengimo lygį.²¹ Tokiu naujovišku įvykiu tapo Jungtinių Amerikos Valstijų piliečių paėmimas įkaitais Irane, kurį aukščiausi šalies pareigūnai vadino beprecedenčiu, o planuojamus gelbėjimo veiksmus – unikaliais.²² Nors sudarytos įkaitų gelbėjimo darbo grupės rado istorijoje tam tikrų panašių nutikimų, jų bandymas pritaikyti esamai problemai spręsti buvo ydingas, nes nebūdavo tinkamai įvertinami situacijų

¹⁹ Ibid, p. 5;

²⁰ Houghton, David Patrick. "The Role of Analogical Reasoning in Novel Foreign-Policy Situations." *British Journal of Political Science* 26, no. 4, 1996, 523–52, p. 523;

²¹ Ibid, p. 525;

²² Ibid, p. 526;

kintamieji veiksniai, taip pat skirtingi situacijos matymai vedė prie ginčų ir bendro sutarimo radimo apsunkinimo. Visgi, verta paminėti, kad istorinės analogijas pritaikymas veikia ir psichologiniame lygmenyje, įveda tam tikrą tvarką chaoso ir sukuria prielaidą manymui, kad situaciją nėra visiškai neturinti precedento.²³ D. P. Houghton sako, kad atsakingi asmenys kone karštingai bandė rasti atitikmenį istorijoje tam, kad būtų galima apsibrėžti situaciją ir turėti galimybę įvertinti veikimo ar neveikimo pasekmes.²⁴ Tuometis šalies prezidentas Jimmy Carter bandė kombinuoti kolegų išsakomus svarstymus ir priimti geriausią sprendimą. Literatūroje yra pasakyta, kad sprendimų priėmėjai veikia pasirenka galimybę apskaičiuoti iš vieno ar kelių panašių istorinių įvykių, negu statistiškai vertinti didesnę gausą skirtingų ir įvairių istorinių įvykių.²⁵ Tad akivaizdu, kad istorinių analogijų panaudojimas atlieka svarų vaidmenį diskusijoje siekiant rasti rezultatą, o diskusijos pagrindą dažnai sudaro skirtingi tos pačios situacijos istoriniai interpretavimai, kurių metu yra keliami tiek panašumai, tiek skirtumai su praeities ir dabarties įvykiu, o ginčas ir skirtingų nuomonių susidūrimas veikia pasiūlo platesnį ir galimai pagrįstesnį situacijos matymą, negu sutarimas ties vienu istoriniu pavyzdžiu.

2. Istorinių analogijų funkcionavimas

Iš principo, istorinės analogijos yra populiaros, dėl to, kad jos yra funkcionalios, patogios ir socialiai priimtinos. Praeitis gali būti panaudota susidoroti su įvairia informacija, ji yra pažįstama ir lengvai prieinama. Kadangi neretai tarptautinėje arenoje pasireiškę įvykiai būna sunkiau atpažįstami ir turi bent keletą nežinomųjų, priimtina atsigręžti į dalykus, kurie gali suteikti žinojimo pagrindą. Nors toks požiūris atrodytų gana objektyvus ir nedeterminuotas, iš tiesų, istorinės analogijos didele dalimi veikia kone sąmoningai įvairiuose lygiuose, kartu suteikdamos bendrų žinių ar teorijų apie pasaulio prigimtį ir jo veikėjus. Be to, yra nustatyta, kad apskritai pirmenybė teikiama bandymui patvirtinti išsikelto hipotezę apie tam tikrus įvykius ar procesus, negu ją

²³ Ghilani, Djouaria, Olivier Luminet, Hans-Peter Erb, Christine Flassbeck, Valérie Rosoux, Ismee Tames, and Olivier Klein. "Looking Forward to the Past: An Interdisciplinary Discussion on the Use of Historical Analogies and Their Effects." *Memory Studies* 10, no. 3, 2017, 274–85, p. 278;

²⁴ Houghton, David Patrick. "The Role of Analogical Reasoning in Novel Foreign-Polic Situations." *British Journal of Political Science* 26, no. 4, 1996, 523–52;

²⁵ Tversky, Amos, and Daniel Kahneman. "Judgment under Uncertainty: Heuristics and Biases." *Science* 185, no. 4157, 1974, 1124–31, p. 1130;

paneigti ar išbandyti alternatyvą, panašiai, kaip tai daro ir patys mokslininkai savo darbuose. Todėl individo mintyse iškilusi istorinė analogija, dažnu atveju, atrodo pakankamai pagrįsta dėl su analogizavimo procesu susijusio minties patvirtinimo elemento, nepaisant to, kad toji istorinė analogija galimai yra determinuota individualaus pasaulio suvokimo ir žinojimo.

2. 1. Istorinių analogijų pasirinkimo galimybės

Istorinių analogijų tyrimuose galima tarp autorių įžvelgti tam tikrą ginčą, koku būdu individas išsirenka istorinę analogiją tolimesniam svarstymui. R. Axelrod ir L. Forster tyrė istorines analogijas skirtinguose naujienų laikraščiuose, padarė išvadą, kad juose randamos istorinės analogijos dažniausiai pasirenkamos kreipiant dėmesį į didžiausią panašumą kalbant apie geografinį parametą ir didžiausią praeities ir dabarties įvykių atitikimą.²⁶ Visgi, jie pastebi, kad taip būna ne visada. Medijose, skirtingai negu politiniuose susitikimuose, kuriuos tyrinėja didžioji dauguma autorių, stengiamasi skaitytojui padėti suprasti tam tikrus situacijos aspektus, nebūtinai nurodant jos politinius pasirinkimus, o tai pat panašumas su praeities įvykiu gali apsiriboti tikslu pabrėžti istorinės analogijos autoriaus norimai minčiai.²⁷ Kur kas plačiau į istorinio samprotavimo procesą žvelgęs Y. F. Khong sako, kad pasirinkimo pagrindiniai šaltiniai yra ryškūs ir reikšmingi politiniai įvykiai, kuriuos asmuo patyrė tiesiogiai arba tai susiję su jo patirtu laikmečiu.²⁸ Turint omenyje, jog norint suprasti, kaip yra iššaukiama istorinė analogija, reikia žiūrėti, viena vertus, į kartą istoriniu požiūriu, tai yra patirtis, kurios daro įtaką visai konkrečiai žmonių kartai. Kaip pavyzdžiui „daugiau jokių 1914 vasarų“ istorinės analogijos užaštrintas veikimas Pirmąjį pasaulinį karą patyrusiai kartai. Kita vertus, pasirinkimui svarbios ir asmeninės, politikų atveju, ypatingai ir karjeros patirtos, pamokos.²⁹ Anksčiau minėtas D. P. Houghton, atliktame tyrime argumentavęs, kad politikams panaudoti istorinę analogiją nebūtinai panašumai su dabarties situacija, toliau teigia, kad analogijos pasirinkimą gali nulemti ir politinės naudos ieškojimas ar biurokratiniai, karjeros

²⁶ Axelrod, Robert, and Larissa Forster. "How Historical Analogies in Newspapers of Five Countries Make Sense of Major Events: 9/11, Mumbai and Tahrir Square." *Research in Economics* 71, no. 1, 2017, p. 7;

²⁷ Ibid., p. 8;

²⁸ Khong, Yuen Foong. *Analogies at War: Korea, Munich, Dien Bien Phu, and the Vietnam Decisions Of 1965*. Princeton, UNITED STATES: Princeton University Press, 1992, p. 32;

²⁹ Ibid., p. 33;

buvusios ar galimos busimos niuansai.³⁰ Vadinasi, istorinės analogijos pasirinkimo galimybių tam pačiam įvykiui apibrėžti yra daugiau nei viena. Šio aspekto įvertinimas analizuojant istorines analogijas yra svarbus, nes literatūroje identifikuoti istorinės analogijos pasirinkimo skirtumai yra pakankamai reikšmingi ir galintys suteikti informacijos apie istorinio samprotavimo kriterijus. Pirmasis, išskirtas R. Axelrod ir L. Forster, ypač koreliuoja su Y. F. Khong istorinės atminties formoje. Pirmajame pabrėžiamas analogijos pasirinkimas labiau kategorizuojantis praeities įvyki ir formaliai naudojamas analogizavimo funkcijai atlikti, o antrasis veikia remiasi žmogaus psichologiniais matmenimis. D. P. Houghton išskirta dimensija gali būti priskirta labiau istorinių analogijų skeptikų pozicijai, kartu ji yra stipriai apribota politiniu atspalviu, todėl šio darbo tyrimui nėra aktuali ir naudotina.

2. 2. Argumento forma

Tyrėjai bandydami paaiškinti kokį vaidmenį istorinės analogijos atlieka svarstymuose apie užsienio politiką irgi išskiria kelias dimensijas. Politikos mokslininkai A. J. Taylor ir J. T. Rourke atlikę Jungtinių Amerikos Valstijų užsienio politikų naudotų istorinių analogijų tyrimą, padarė išvadą, kad Kongreso nariai jas naudojo didesne dalimi siekdami pateisinti ar legitimuoti sprendimus visuomenei ir opozicijai.³¹ Tame pačiame darbe autoriai apibrėžia vieną labiausiai paplitusių požiūrių, kuris teigia, kad yra mokomasi iš istorinių įvykių, esamos problemos yra suvokiamos per istoriją, jos pamokos leidžia suprasti tarptautinėje arenoje vykstančius procesus ir kokie yra galimi politinių veiksmų pasirinkimai dabarties įvykiui.³² Galima teigti, vieną didžiausių indelių į istorinių analogijų nagrinėjimą įdėjęs Y. F. Khong lyg tęsia šią mintį pritardamas, kad jos ištis formuoja politikos turinį ir pasirinkimus. Tačiau pažymi, kad kartais jų panaudojimas jau priimtų veiksmų legitimavimui, nesumenkina istorinių analogijų diagnostinio vaidmens, kuris ir galiausiai priveda prie tam tikrų sprendimų ir su jais susijusių veiksmų.³³ D. Jurgelevičiūtė savo

³⁰ Houghton, David Patrick. "The Role of Analogical Reasoning in Novel Foreign-Policy Situations." *British Journal of Political Science* 26, no. 4, 1996, 523–52, p. 548;

³¹ Taylor, Andrew J., and John T. Rourke. "Historical Analogies in the Congressional Foreign Policy Process." *The Journal of Politics* 57, no. 2, 1995, 460–68, p. 466;

³² *Ibid*, p. 461;

³³ Khong, Yuen Foong. *Analogies at War: Korea, Munich, Dien Bien Phu, and the Vietnam Decisions Of 1965*. Princeton, UNITED STATES: Princeton University Press, 1992, p. 16;

tyrime papildomai išskiria istorinių analogijų argumento formą per siektinų interesų prizmę, kad istorinės analogijos politikams leidžia apsibrėžti užsienio politikos kontekstą, nacionalinę tapatybę ir interesus ir pasiūlo būdus, kaip juos pasiekti.³⁴ Čia pasitelktas Christopher R. Hemmer ir jo svarstymas, kurios istorinės analogijos yra svarbesnės ar svaresnės už kitas, pabrėžia strateginį samprotavimą, teigdamas, kad politikų sprendimams įtaką padaro tos istorinės analogijos, kurios pasiūlo jų interesų išsipildymą.³⁵ Pakankamai patogius argumentacijos formų terminus pasiūlė D. Jurgelevičiūtė. Jos atliktame tyrime trumpai apibūdinti šie elementai įvardinti kaip instrumentinis, kognityvusis, integruotasis ir konstitutyvusis požiūriai³⁶ į tai, koku būdu istorijos analogijos autorius pozicionuoja savo argumentą. Y. F. Khong skyręs dėmesio ir istorinių analogijų kritikos analizei, teigia, kad iš esmės, didesnėje dalyje darbų, skirų šiai temai nagrinėti, dėmesys kreipiamas į instrumentinę ir kognityvią argumentacijos formą.³⁷ Taigi, išvardintų istorinių analogijų suteikiamų argumentacijos formų įtraukimas į tyrimą yra naudingas siekiant geriau suprasti istorinių analogijų vaidmenį viešajame diskurse. Tokia dimensija leidžia reikšmingai papildyti analizę įžvalgomis susijusiomis su analogizavimo procesu, kadangi skirtingos istorinių analogijų prieigos gali paaikškinti skirtingų analogijų pasirinkimą dar viename individo mąstymo lygmenyje. Tiesa, D. Jurgelevičiūtės pridėtas konstitutyvus požiūris, šio darbo tyrimo rėmuose, nenaudingas, kadangi techniškai persidengia su instrumentiniu požiūriu ir yra išskirtas pačios tyrėjos patogumui vykdyti tyrimą per kalbos akto prizmę.

³⁴ Jurgelevičiūtė, Diana. "Istorinių analogijų vaidmuo užsienio politikos procese." *Politologija* 62, no. 2015, 43– 73, p. 48;

³⁵ Quandt, William. "Which Lessons Matter?: American Foreign Policy Decision Making in the Middle East, 1979–1987. By Christopher R. Hemmer. Albany, NY: SUNY Press, 2000. 217p., *American Political Science Review* 96, 2002, 686–87, p. 687;

³⁶ Jurgelevičiūtė, Diana. "Istorinių analogijų vaidmuo užsienio politikos procese." *Politologija* 62, no. 2015, 43– 73

³⁷ Khong, Yuen Foong. *Analogies at War: Korea, Munich, Dien Bien Phu, and the Vietnam Decisions Of 1965*. Princeton, UNITED STATES: Princeton University Press, 1992, p. 16;

2. 3. Socialinis aspektas

Istorinių analogijų pasiūlomas panašus naratyvas dabarties problemai, kartu teikia ir socialinės rolės įtraukimą į kontekstą.³⁸ Socialinės rolės terminas paprastai apibūdinamas kaip individo elgsena, kurios yra iš jo tikimasi atsižvelgiant į jo socialinį statusą ir užimamą padėtį.³⁹ Psichologijos mokslininkų atliktas tyrimas parodė, kad istorinės analogijos aprūpina mechanizmu, kuris leidžia asmenims suvokti socialinių vaidmenų sistemą egzistuojančią nepažintoje erdvėje ir svetimomis sąlygomis.⁴⁰ Tai dažnai gali apibūdinti geografiškai nutolusių teritorijų įvykius ir jose veikiančius asmenis. Pateikiamas pavyzdys, kad Jungtinių Amerikos Valstijų piliečiai tam tikru laiku nedaug težinojo apie Saddam Hussein asmenį, nebent tiek, kad jis buvo remiamas tų pačių Valstijų jo 1980 metų kare prieš Iraną, o paskui, netrukus kilusiame kitame konflikte su Saudo Arabija, Hussein asmuo jau pateikiamas kaip priešiška asmenybė.⁴¹ Atliktas tyrimas įdomus tuo, kad kalba apie analogijų vaidmenį taikytiną viešajame diskurse, kaip būdą visuomenei paaikškinti tarptautinėje arenoje vykstančius procesus ir apibrėžti jos veikėjus būtent per socialinio vaidmens prizmę. Nors paminėtas pavyzdys ir kelia konfliktinį įvaizdį ir ne iki galo aiškia politinę poziciją, bet išryškina tos pozicijos galimą kaitą. Ryškus socialinių rolių brėžimas stebimas įgalinus Antrojo pasaulinio karo analogiją. Čia A. Hitler figūra yra blogiečio, o pavyzdžiui, W. Churchill – herojaus. Tautų mentalitetas yra suvokiamas ir kildinamas daugumoje iš jų lyderių, tokiu būdu visa Vokietija tampa piktadarė, o Didžioji Britanija – didvyrė, o tokia šalis kaip Lenkija simbolizuoja aukos vaidmenį, toks įvaizdis grindžiamas jos silpnumu prieš Vokietijos veiksmus ir pagalbos prašymą.⁴² Persijos įlankos karo metu tuometis Jungtinių Amerikos Valstijų prezidentas George Bush agresoriaus lyderį Saddam Hussein prilygino Hitleriui⁴³, taip apibrėždamas situacijos veikėjų

³⁸ Ghilani, Djouaria, Olivier Luminet, Hans-Peter Erb, Christine Flassbeck, Valérie Rosoux, Ismee Tames, and Olivier Klein. “Looking Forward to the Past: An Interdisciplinary Discussion on the Use of Historical Analogies and Their Effects.” *Memory Studies* 10, no. 3, 2017, 274–85, p. 279;

³⁹ Čepėnaitė, Angelė Danutė, „Socialinis vaidmuo, Vle.lt, žiūrėta 2022 m. gruodžio 18 d.;

⁴⁰ Spellman, Barbara, and Keith Holyoak. “If Saddam’s Hitler Then Who Is George Bush? Analogical Mapping Between Systems of Social Roles.” *Journal of Personality and Social Psychology* 62, 1992, 913–33, p. 925;

⁴¹ Ibid, p. 924;

⁴² Ibid;

⁴³ Ghilani, Djouaria, Olivier Luminet, Hans-Peter Erb, Christine Flassbeck, Valérie Rosoux, Ismee Tames, and Olivier Klein. “Looking Forward to the Past: An Interdisciplinary Discussion on the Use of Historical Analogies and Their Effects.” *Memory Studies* 10, no. 3, 2017, 274–85, p. 279;

socialinius vaidmenis, tapo suprantama, kad Jungtinės Amerikos Valstijos turėtų prisiimti didvyrio vaidmenį.

Verta paminėti, kad moralinės istorinės analogijos turi taip pat savybę žadinti kolektyvinę kaltę ir gėda ar turėti įtakos reprezentuojant visuomenės grupės, kaip, pavyzdžiui, lytiškumo ar religiniu aspektu. Todėl natūralu daryti prielaidą, kad individas greičiausiai bus linkęs priešintis praeities įvykių aplinkybių atkartojimo dabartyje, kurios jį vaizduotų kaip amoralų.⁴⁴ Šalia paminėto moralinio aspekto istorinio analogijų funkcionavimo, čia priskiriama ir dar viena jų savybė. 2004 metų kovo 11 dieną įvykę Madrido traukinių sprogimai⁴⁵ davė prielaidą „Europietiško 9/11“ istorinei analogijai pasklisti viešajame diskurse.⁴⁶ Dažnu atveju, tiek politikai tiek patys piliečiai, gyvenantys Europoje, save supranta vienalyčiu dariniu, ypač jeigu kalbama kitų žemynų ar visuomenių kontekste. Iškelta minėta istorinė analogija, referuojanti į Jungtinėse Amerikos Valstijose 2001 metų rugsėjo 11 dieną islamo ekstremistų įvykdytus sprogdimus, suveikė būtent visos Europos piliečių sąmonėje. Susietas kontekstas lyg Vakarų civilizaciją vėl puola Rytų civilizacija, nustatė įvykyje dalyvaujančių individų grupes, jų ribas ir tapatybę. Taigi, istorinėse analogijose įgalintas socialinis aspektas gali pasireikšti ir daryti įtaką tiek sprendimų priėmimui tiek viešosios nuomonės formavimui keliais lygmenimis – nurodyti situacijos veikėjų socialinę rolę, sužadinti moralumą, padiktuojant, kokie situacijos sprendiniai galėtų būti teisingesni, ir identifikuoti įvykyje dalyvaujančias individų grupes. Apskritai, veikėjų identifikacija istorinėse analogijose svarbi norint nustatyti, kas suvokiama krizinio dabarties įvykio ašimi, o socialinio matmens įtraukimas tiek praeities tiek dabarties įvykyje leidžia suvokti to veikėjo pozicionuojamą vaidmenį ir padėtį.

⁴⁴ Ibid;

⁴⁵ Žalys, Leonas, „Kruvina diena Europos istorijoje“, Kauno.diena.lt., 2004-03-12, žiūrėta 2022 m. gruodžio 22 d.;

⁴⁶ Ghilani, Djouaria, Olivier Luminet, Hans-Peter Erb, Christine Flassbeck, Valérie Rosoux, Ismee Tames, and Olivier Klein. “Looking Forward to the Past: An Interdisciplinary Discussion on the Use of Historical Analogies and Their Effects.” *Memory Studies* 10, no. 3, 2017, 274–85, p. 279;

3. Įtikėjimas ar įtikinimas?

Istorinių analogijų skeptikai mėgsta pabrėžti istorinių analogijų instrumentinio panaudojimo paplitimą, jog didžiaja dauguma atvejų siekiama vien ginčytis, ginti savo poziciją ar priešintis nepalankiai oponento pozicijai, gerinti savo, kaip politiko įvaizdį. Visgi, vertinant istorinę analogiją kaip sudėtingą kognityvų konstrukta, verta klausti, ar įtikinėjimo dėmuo yra pagrindinis ar šalutinis produktas ir kas reikšmingai lemia tam tikrą istorinių faktų apdorojimą individo mąstyme. Profesorius Yaacov Y. I. Vertzberger panaudoja praktiško – intuityvaus istoriko sąvoką ją palygindamas su pasauliečio žmogaus ir mokslininko analogija, teigdamas, kad sprendimų priėmėjai labiau „žaidžia“ istorikus, negu vertina istoriją moksliniame lygmenyje.⁴⁷ Jis taip pat pažymi, kad yra labai platus rėžis praktinių – intuityvių istorikų: nuo „naivių“ istorikų, iki savamokslių tačiau tobulėjančių analitikų istorikų, iki profesionalių akademikų, pasirinkusių politikos karjerą.⁴⁸ Todėl, natūralu, žinios ir gebėjimas jas taikyti stipriai varijuoja. Profesorius pabrėžia, kad visais atvejais, vis tiek samprotavimas tampa istorinių faktų kratinių, kuriam be kita ko, įtaką daro žiniasklaidos pranešimai, nacionaliniai naratyvai, kultūriniai įspūdžiai, taip pat ir pačio asmens vaizduotė ir atminties selektyvumo savybė. Tačiau kartu jis teigia, kad ir kokie netikslūs svarstymai gali būti istorinių žinių taikymo išsamumo prasme, vis dėlto pakankami tikslūs bendrajame ir platesniame kontekste, todėl nėra stipriai klaidinantys.⁴⁹ Čia ryškėja tam tikra istorijos disciplinos problema, kurioje svarbu nepamiršti, kad faktų derinimas su interpretacija yra istorijos supratimo raktas. Visgi esminis uždavinys, kylantis istorijos naudotojui, išlieka gebėjimas tinkamai interpretuoti, tai yra, turėti pakankamai žinių ir įgūdžių suprasti kaip reikėtų tai atlikti. Vis dėlto šie faktoriai aptarinėjami beveik be išimties tik akademiniam lygmenyje, o realiu laiku ir ne akademinėje aplinkoje veikianti istorija pasąmoningai įjungia kitus principus.

Informacijos gausos laikais, o politikoje – visais laikais, esant manipuliacijos prielaidai, istoriniai faktai ir jų naudojimas kuria pagrįstumo ir tiesos įspūdį. Tam įtaką daro jausmas, jog visiems prieinamais, aptarinėjamais ir pasaulietišškai pripažintais faktais nėra galimybės manipuluoti, o bandymai tai daryti, gali būti pakankamai lengvai identifikuoti. Kita istorinių

⁴⁷ Vertzberger, Yaacov Y. I. "Foreign Policy Decisionmakers As Practical-Intuitive Historians: Applied History and Its Shortcomings." *International Studies Quarterly* 30, no. 2, 1986, 223–247, p. 223;

⁴⁸ *Ibid*, p. 224.

⁴⁹ *Ibid*;

analogijų savybė leidžia tikėti pasirinktų veiksmų sėkme arba nuspėti jų žlugimą, vadovaujantis logika, kad jeigu praeities įvykyje buvo gautas toks rezultatas, yra galimybė tai pasiekti ir sprendžiamoje situacijoje.⁵⁰ Šioje dalyje taip pat minėtini emociškai traumuojantys istoriniai įvykiai, kurie automatiškai tampa esmingų įsitikinimų šaltiniu, kuriuos sunku paneigti.⁵¹ 1999 metais kilusi Kosovo krizė Jungtinių Amerikos Valstijų tuometinio prezidento Bill Clinton administracijoje sužadino Holokausto analogiją dėl pasiekusių vaizdų Kosovo pabėgėlių, bandančiu išvykti iš šalies traukinių vagonuose⁵², analogiją sustiprino ir tai, kad serbai persekiojo, terorizavo ir žudė albanus tautiniu pagrindu. Taigi, atsižvelgiant į aptartas istorijos savybes, darytina prielaida, kad sprendimų priėmėjai ar svarstytojai, visų pirma, labiau linkę patys patikėti iškelto istorinio įvykio panašumu ir tinkamumu, o tik vėliau, kai kuriais atvejais, gali bandyti jo teisingumu įtikinti kitus. Praktinė istorijos pusė, susijusi su jos naudojimo sprendžiant probleminę situaciją, yra labiau susijusi su pačiu jos naudotoju, pagalba jam, negu su bandymu panaudoti ją kitiems.

4. Tyrimo metodologija

Darbo tyrimui atlikti bus naudojama istorinių analogijų turinio analizės metodika, išaiškinti koku būdu bei pagrindu pasirenkama istorinė analogija, koks jos vaidmuo viešojoje erdvėje. Turinio analizė bus atliekama dviejuose interneto žinių portaluose, kurie, šio darbo tyrimo rėmuose, atliks viešosios erdvės funkciją: 1) nacionalinis transliuotojas bei interneto naujienų tarnyba LRT; 2) viena didžiausių ir skaitomiausių komercinė naujienų svetainė DELFI.

Laikotarpis, per kurį bus renkamos istorinės analogijos, pasirinktas atsižvelgiant į galimą didžiausią žiniasklaidos ir visuomenės susidomėjimą tiriamuoju įvykiu, o ribos nustatytos norint išvengti tematinio pasikartojimo bei siekiant išlaikyti pašnekovų nuomonės autentiškumą, turint

⁵⁰ Ghilani, Djouaria, Olivier Luminet, Hans-Peter Erb, Christine Flassbeck, Valérie Rosoux, Ismee Tames, and Olivier Klein. "Looking Forward to the Past: An Interdisciplinary Discussion on the Use of Historical Analogies and Their Effects." *Memory Studies* 10, no. 3, 2017, 274–85, p. 280;

⁵¹ Vertzberger, Yaacov Y. I. "Foreign Policy Decisionmakers As Practical-Intuitive Historians: Applied History and Its Shortcomings." *International Studies Quarterly* 30, no. 2, 1986, 223–47, p. 237;

⁵² Ghilani, Djouaria, Olivier Luminet, Hans-Peter Erb, Christine Flassbeck, Valérie Rosoux, Ismee Tames, and Olivier Klein. "Looking Forward to the Past: An Interdisciplinary Discussion on the Use of Historical Analogies and Their Effects." *Memory Studies* 10, no. 3, 2017, 274–85, p. 281;

omenyje minčių kartojimą, perfrazavimą. Protestai Baltarusijoje dėl neteisėtų rinkimų rezultatų laikytina prasidėjo po jų paskelbimo 2020 rugpjūčio 9 dieną. Tyrimui aktualiu laikotarpiu dėl paminėtų priežasčių pasirinktos 3 savaitės viešų diskusijų iki 2020 rugpjūčio 30 dienos. Siekiant susidaryti objektyvų tiriamos situacijos vaizdinį, straipsnių turinys, pirmame etape, bus fiksuojamas bendrai, pasirinktų naujienų portalų archyvuose pagal raktinį žodį „Baltarusija“, antruoju etapu pagal tematiką – protestai Baltarusijoje 2020 m., iš kurių bus atrenkami tie straipsniai, kuriuose buvo panaudota istorinė analogija susijusi su protestais Baltarusijoje ir kur tai darė būtent Lietuvos politikos atstovai arba nuomonės lyderiai.

Atrinkti straipsniai bus toliau koduojami fokusuojantis ne tik į objektyvius parametrus bet ir į analogijos tekstą ir į straipsnyje pateikiamą jos kontekstą, siekiant nustatyti kuo daugiau galimų kintamųjų. Trumpai apžvelgiant visus parametrus eilės tvarka galima išvardinti kaip: **data, istorinės analogijos autorius, istorinio įvykio tema, istorinis įvykis, analogijos tekstas ir kontekstas, naudojama istorinio įvykio atmintis, argumentacijos forma, veikėjas ir santykis tarp praeities ir dabarties įvykio.**

Objektyviais parametrais, šiuo atveju, yra laikytina straipsnio *a. data, b. istorinės analogijos autorius*, kuris gali būti priskirtas tik vienai iš dviejų grupių: 1) politikos atstovai, šiame darbe politikos atstovu bus laikytini ne tik Parlamento, Vyriausybės nariai, Prezidentas, bet prie šios grupės taip pat priskirtini ir jų patarėjai, buvę Prezidentai, savivaldybių merai; 2) nuomonės lyderiai, turint omenyje, asmenis, kurių mintys laikytinos svariomis viešojoje erdvėje dėl turimų žinių ar tam tikro statuso. Tai apima politologus, istorijos ir filosofijos mokslininkus, taip pat stebėti keli žurnalistų ir rašytojų, režisierių pasisakymai. Čia verta paminėti, jog mažesnėje dalyje straipsnių istorinės analogijos autoriaus pasisakymas gali būti išskirtas ne tiesiogiai kaip citata arba perfrazuojamas straipsnio autoriaus, todėl jeigu iš straipsnio konteksto nebus galimybės identifikuoti, kas yra istorinės analogijos autorius, straipsnis tyrime nebus naudojamas. *c. istorinis įvykis*, jis bus identifikuojamas pagal tai į kokį istorinį įvykį referuojama panaudojote istorinėje analogijoje. Svarbu paminėti, kad didesnės informacijos kiekio patogesniai suvaldymui ir susistemimui, konkretūs istoriniai įvykiai bus papildomai surūšiuojami į didesnius blokus, pagal šalį, kurioje tas istorinis įvykis vyko. Analizuojant atrinktas istorines analogijas, tokių *d. teminių blokų* išskirta 4 – Ukraina, Sakartvelas, Lietuva, Baltijos šalys. Tos istorinės analogijos, kurioms nenustatytas priklausymas pastariesiems teminiams blokams, bus priskiriamas prie atskirto teminio

bloko „Kita“, jis pasižymi pakankamai retu istorinių įvykių pasikartojimu, dažnu atveju, vienetiniu. Paskutinis objektyvus parametras – **e. konkretus analogijos tekstas ir trumpas jos istorinis kontekstas**, kontekstas bus fiksuojamas jeigu istorinės analogijos autorius tikslina ir (ar) praplečia savo išreikštą mintį.

Tolimesniam istorinės analogijos kodavimui bus pasitelkiami literatūroje randami bruožai. Naudojantis jau turima informacija, nustatoma **f. istorinei analogijai pasirinkti naudojama praeities įvykio atmintis**, ji, atsižvelgiant į šiam darbui aktualų tyrimą ir jo tikslą, padalinta į dvi dalis: 1) spontaniška atmintis, šis elementas naudojamas tuo atveju, jeigu istorinės analogijos autorius praeities įvykį naudoja formaliai, tiesiog naudodamasis turimomis žiniomis, pavyzdys – *"Praėjus 31 metams po istorinio Baltijos kelio nusidriekusio nuo Talino iki Vilniaus, šiais metais jis buvo pratęstas 31 km ilgio atkarpa nuo Vilniaus iki Baltarusijos sienos."*⁵³ 2) sužadinta atmintis, šiuo atveju, istorinės analogijos autoriaus pasisakyme galima identifikuoti tam tikrą asmeninę patirtį su praeities įvykiu, pavyzdys – *"Šią savaitę mes sugrįžome į tuos laikus kai prieš 31 metus stovėjome Baltijos kelyje su savo tėvais, dabar mes Laisvės kelyje stovėjome su vaikais, tuomet mes stovėjome už savo laisvę, dabar stovėjome už jų laisvę ir mūsų saugumą"*⁵⁴. Tokia skirtis padės aiškiau suprasti, kas dažniausiai nulemia praeities įvykio pasirinkimą ir pamatyti Lietuvos tendenciją. Naudojama atmintis bus apsprendžiama iš istorinės analogijos temos, teksto ir konteksto.

Kitas žingsnis, kuris taip pat išgrynintas iš literatūros, nustatyti, kokia galėjo būti išsakytos istorinės analogijos **g. argumentacijos forma**, remiantis D. Jurgelevičiūtės įvardintais, literatūroje aptartais, požiūriais, tyrimui aktualūs išskirti trys: 1) instrumentinis požiūris, taikomas, kuomet autorius siekia istorine analogija įrodyti tam tikrų veiksmų naudą ir pagrįstumą –

„Lietuvos parama Baltarusijos visuomenei yra mūsų šalies moralinės ir vertybinės politikos išraiška. Tai yra mūsų nuosekli valstybės ir užsienio politikos vertybinė pozicija, kuriai pagrindą suteikia mūsų istorija, kovos už laisvę. Lietuva tvirtai remia Ukrainos,

⁵³ Černiauskas, Norbertas, „Norbertas Černiauskas. Laisvės kelias: 31 kilometras bendražmogiškumo“, Lrt.lt, 2020-08-27, žiūrėta 2022 m. lapkričio 14 d., [Norbertas Černiauskas. Laisvės kelias: 31 kilometras bendražmogiškumo - LRT](#);

⁵⁴ Vaizdo įrašas, „Scenoje su dukra pasirodęs Jakilaitis: tada mes stovėjome su tėvais, šiandien jau stovime su savo vaikais“, Lrt.lt, 2020-08-23, žiūrėta 2022 m. lapkričio 14 d., [Scenoje su dukra pasirodęs Jakilaitis: tada mes stovėjome su tėvais, šiandien jau stovime su savo vaikais - 2020.08.23 - LRT](#);

*Sakartvelo demokratijos ir laisvės siekius. Lygiai taip pat solidarizuojamės ir su Baltarusijos pilietine visuomene.*⁵⁵

2) kognityvus požiūris, taikomas, kai autorius, istorinės analogijos pagalba, siekia apsibrėžti tarptautinėje arenoje vykstančius procesus ir taip suprasti galimus veiksmų pasirinkimus –

„O iš kitos pusės, jeigu V. Putinas ilgai remis A. Lukašenką, kuris Baltarusijos žmonių akyse yra tai, ką galima pavadinti toksiniu lyderiu, tai yra grėsmė, kad ir pats V. Putinas Baltarusijos žmonių akyse taps labai panašiu toksiniu lyderiu. Tai yra didelis strateginis iššūkis Kremlui ir V. Putinui, kaip nepastumti Baltarusijos žmonių nuo Rusijos link Vakarų, ką V. Putinas yra padaręs 2014 metais Ukrainoje“⁵⁶

3) integruotasis požiūris, kuomet stebimas pirmųjų dviejų lygiagretus veikimas –

„Baltarusijoje režime vidinius šalies procesus, kai tironas, nepaisant rinkimų falsifikacijų, išlaiko realią valdžią ir visuomenė kyla į pasipriešinimą. Padėtis yra kitokia nei Ukrainoje ar Sakartvele, kur vyko atvira vienos šalies agresija prieš kitą. Tokia situacija gali užsitęsti, todėl turime ruoštis ir planui „B“, jei režimas išlaiko valdžią. Tokiu atveju turėsime platų opozicijos, pilietinės visuomenės tinklą, kuris bus persekiojamas. Mūsų, kaip demokratinės valstybės, prievolė – sudaryti galimybes tiems žmonėms pasitraukti į saugią aplinką“, – išplatintame pranešime spaudai akcentuoja G. Paluckas. Dar vienas svarbus dalykas, anot LSDP pirmininko, yra supratimas, kad iš Vilniaus režimo nepakeisime, kadangi susidariusi situacija nėra identiška anksčiau Rytų partnerystės šalyse susidariusioms aplinkybėms.“⁵⁷

Toks skaidymas ne tik įneš daugiau turinio atliekamai analizei, bet ir leis aiškiau suprasti Lietuvos politikos atstovų ir visuomenės veikėjų mąstymą renkantis istorinę analogiją, panaudojimo nustatymui bus pasitelkiamas tekstas ir kontekstas.

Literatūroje siūlomi nagrinėjimo parametrai nėra pakankami, norint sudaryti aiškesnį istorinių analogijų atliekamą vaidmenį, šio tyrimo rėmuose. Taip yra dėl kelių priežasčių – istorinės analogijos, dažnu atveju, nagrinėjamos naudojant kokybinį tyrimą, absoliuti dauguma tyrimų apsiriboja politikų pasisakymais, nes tyrėjus domina būtent politinių sprendimų priėmimas

⁵⁵ Gurskas, Marius, „Marius Gurskas. Ačiū dievui, kad yra Lietuva!“, Lrt.lt, 2020-08-17, žiūrėta 2022 m. lapkričio 14 d., [Marius Gurskas. Ačiū dievui, kad yra Lietuva! - LRT](#);

⁵⁶ Jaruševičiūtė, Gailė, „Kubilius: Lukašenkos režimas laikosi, nes jaučia Kremliaus paramą, Delfi.lt, 2020-08-26, žiūrėta 2022 m. lapkričio 16 d., [Kubilius: Lukašenkos režimas laikosi, nes jaučia Kremliaus paramą - DELFI](#);

⁵⁷ ELTA, „Paluckas apie situaciją Baltarusijoje: turime ruoštis ir planui „B“, Lrt.lt, 2020-08-19, žiūrėta 2022 m. lapkričio 14d., [Paluckas apie situaciją Baltarusijoje: turime ruoštis ir planui „B“ - LRT](#);

samprotaujant istorinėmis analogijomis, kreipiamas nepakankamas dėmesys į istorinės analogijos struktūrą, o koncentruojamasi į jos turinį. Šio darbo rėmuose, įvardijant struktūrą, turima omenyje kontekstinę istorinės analogijos teksto dalį t. y. bus bandoma nustatyti istorinių analogijų *h. veikėjus*. Tiriant istorines analogijas 2020 metų Baltarusijos protestų tema pastebima, kad jos skaidosi į tam tikrus veikėjus, priklausomai nuo to, kokį reiškinio aspektą autorius siekia pabrėžti savo svarstymu, turint omenyje, veikėja, kaip kriziniam įvykyje dalyvaujančią valstybę. Išskirtos keturios grupės: 1) Lietuva, pavyzdys:

*"Ar padėsime tarpininkauti dėl transformacijos, nes, aš manau, kad tai, kas vyksta, yra Lukašenkos režimo pabaigos pradžia – agonija. Ir jei mes nenorime, kad būtų dar daugiau kraujo, jei mes gerbiame savo vertybes – mes privalome tai daryti. Tą mes darėme Sakartvele, darėme Ukrainoje“, – Eltai teigė Ž. Pavilionis.*⁵⁸.

2) Europos Sąjunga, pavyzdys:

*<..> "jeigu Lukašenka iš tikrųjų atiduos valdžią pralaimėjęs rinkimus. Tokiu atveju, mano manymu, pats paprasčiausias dalykas – lyginti su ta parama, kurią Europos Sąjunga suteikė Ukrainai po Maidano revoliucijos. Ta parama buvo iki 14 mlrd. eurų.*⁵⁹,

3) Baltarusija, pavyzdys:

„Yra galimybė raginti valdžią nenaudoti jėgos, siūlyti tarpininkų vaidmenį kaip Ukrainoje, bet pagrindinis dalykas – Lukašenka turi suprasti realybę – jo laikas baigėsi. Jis gali siekti Rusijos pagalbos ar dar ko nors, bet, ką rodo ir Ukrainos patirtis, tai šios šalies neišgelbėjo“
*, – mano A. Kubilius*⁶⁰.

4) Rusija, pavyzdys:

"Mano įsitikinimu, V. Putinas turėjo pasimokyti iš Ukrainos, kai ėjo su Janukovyčiumi. Taip, jis okupavo Krymą ir dalį Donbaso, bet prarado visą Ukrainą ir tam tikra prasme padėjo

⁵⁸Brunalas, Benas, „Seimo komitete kels sankcijų Baltarusijai klausimą: ragina Lietuvos lyderius vykti į Minską ir tarpininkauti“, Lrt.lt, 2020-08-10, žiūrėta 2022 m. lapkričio 14 d., [Seimo komitete kels sankcijų Baltarusijai klausimą: ragina Lietuvos lyderius vykti į Minską ir tarpininkauti - LRT](#)

⁵⁹Pumprickaitė, Nemira, „Kubilius: Cichanouskaja yra ne tik simbolis, ją reikėtų vadinti didvyre“, Lrt.lt, 2020-08-12, žiūrėta 2022 m. lapkričio 14 d., [Kubilius: Cichanouskaja yra ne tik simbolis, ją reikėtų vadinti didvyre - LRT](#)

⁶⁰Pocytė, Kristina, „Įvertino rinkimus Baltarusijoje: Lukašenka turi suprasti realybę – jo laikas baigėsi“, Delfi.lt, 2020-08-10, 2022 m. lapkričio 16 d., [Įvertino rinkimus Baltarusijoje: Lukašenka turi suprasti realybę – jo laikas baigėsi - DELFI](#)

*ukrainiečiams susivienyti Vakarų kryptimi. Jeigu jis elgsis taip pat neprotingai, gali padėti Baltarusijai susivienyti visai kita kryptimi.*⁶¹.

Toks pasirinkimas natūraliai nulemtas pačio tyrimo objekto, atsižvelgiant į bendrą žinojimą ir suvokimą, kad vienos ar kitos pusės veiksmai gali būti vertinami kaip vienalyčiai, neatmetant galimybės, kad gali pasitaikyti atvejų, kada istorinės analogijos veikėjų bus keli. Tokio parametro pasirinkimas gali padėti ne tik pamatyti tendencijas, bet ir koreliaciją su kitais tyrime nustatytais parametrais.

Galiausiai reikšmingas ir įdomus išskirtas parametras, darbe įvardintas kaip istorinės analogijos *i. santykis tarp praeities ir dabarties įvykio*. Čia norima pabrėžti tai, jog literatūroje nėra skirta dėmesio tam, ar istorinė analogija pasirinkta, kad samprotauti apie panašumus su praeities įvykiu ar skirtumus. Siekiant išaiškinti istorinių analogijų vaidmenį, šis dėmuo atlieka svarbų kognityvinį darbą, kuris dar papildomai atsiskleis kartu su jau aptartais *a – h* dedamaisias. Minėtas santykis bus išskiriamas dvejomis grupėmis 1) panašumas –

*„Tai, kas ten vyksta, tai yra Sąjūdis, kitaip to dalyko nepavadinsi: yra naujų leidinių, naujų komunikacijos priemonių, kurios bando apeiti diktatūrą. Kol kas dėl didelės režimo grėsmės neišlindo lyderių, bet, jaučiant tautos pasitikėjimą, jų atsiras“*⁶².

2) skirtingumas –

*„Dabartinėmis sąlygomis optimistinis scenarijus. Akivaizdu, kad Lukašenka, skirtingai nei tarkime Ukrainoje nuverstas Viktoras Janukovyčius neketina eiti į jokias derybas ir su bet kokia oponuojančia puse susidoros visais įmanomais būdais. V. Janukovyčiaus silpnybė Maidano metu buvo tai, kad jis neturėjo realios jį palaikančios jėgos struktūros, neturėjo nuo jo likimo priklausomų žmonių, kurie stotų ginti ne tiek patį diktatorių, kiek status quo poziciją. Lukašenka, net ir protestuojant gamykloms, ar atskiriems vadovams ar pareigūnams pereinant į protestuotojų pusę, vis dar turi savo rankose ginklus. Tiek metaforine, tiek tiesiogine prasme.“*⁶³.

⁶¹ Pumprickaitė, Nemira, „Kubilius: Cichanouskaja yra ne tik simbolis, ją reikėtų vadinti didvyre“, Lrt.lt, 2020-08-12, žiūrėta 2022 m. lapkričio 14 d., [Kubilius: Cichanouskaja yra ne tik simbolis, ją reikėtų vadinti didvyre - LRT](#);

⁶² Plikūnė, Dalia, „Baltarusijoje lūžio taškas dar nepasiektas: galimi keli scenarijai, kai kurie jų ypač žiaurūs“, Delfi.lt, 2020-08-25, žiūrėta 2022 m. lapkričio 18 d., [Baltarusijoje lūžio taškas dar nepasiektas: galimi keli scenarijai, kai kurie jų ypač žiaurūs - DELFI](#);

⁶³ Gritėnas, Paulius Gritėnas, „Paulius Gritėnas. Ar įmanoma sėkminga revoliucija Baltarusioje?“, Delfi.lt, 2020-08-21, žiūrėta 2022 m. lapkričio 16 d., [Paulius Gritėnas. Ar įmanoma sėkminga revoliucija Baltarusioje? - DELFI](#);

Toks santykis bus nustatomas iš pateiktos istorinės analogijos teksto, pats autorius aiškiai pabrėžia ar mato skirtumus ar panašumus su pasirinktu praeities įvykiu. Neatmetama galimybė, kad gali būti nustatyti atvejai, kuomet autorius gali vieniems dabarties įvykio bruožams priskirti panašumus su praeities įvykiu, o kitiems – skirtumus, naudodamas tą patį praeities įvykį. Tokiu atveju, remiantis lemiama autoriaus argumentacija, bus vertinama, kuri santykio su praeities įvykiu padėtis yra reikšmingesnė išsakomai pagrindinei istorinės analogijos autoriaus minčiai.

5. 2020 m. Baltarusijos protestų ištakos ir eiga

2020 m. Baltarusijoje vykusių protestų po prezidento rinkimų ir jų rezultatų paskelbimo pradžios data yra laikytina 2020 m. rugpjūčio 9 d. Šią dieną buvo paskelbti galimi 2020 m. rugpjūčio 8 – 9 dienomis vykusių Baltarusijos prezidento rinkimų rezultatai. Rugpjūčio 9 d. vakarą Baltarusijos centrinė rinkimų komisija pranešė, kad preliminarus rinkimų rezultatais dabartinis Baltarusijos prezidentas Aleksandras Lukašenka jau yra surinkęs maždaug 80 procentų balsų ir lenkia opoziciją penkiuose regionuose.⁶⁴ Šių rinkimų viena ryškesnių opozicijos lyderių Svetlana Cihanouskaja komentavo, kad pergalė ir taip jau pasiekta vien dėl to, kad sugebėta įveikti baimę ir apatiją.⁶⁵ Opozicijos lyderei buvo prognozuojami 9.9 procento visų balsų, tačiau S. Cihanouskajos rinkimų štabas teigė, kad kai kuriose šalies srityje ji rinko ir 70 – 80 procentų rinkėjų balsų.⁶⁶ Verta paminėti, kad Aleksandras Lukašenka Baltarusijos piliečius valdo jau nuo 1994 metų ir nepaisant to, aktyviai siekė laimėti ir šiuos 2020 metų rinkimus dar vienai kadencijai. Visgi Baltarusijoje visą 2020 metų vasarą fiksuoti tam tikri ne tokio didelio masto protestai, per kuriuos buvo sulaikomi ir demonstrantai ir žurnalistai garsiau reiškę nepasitenkinimą ilgamečiu A. Lukašenkos vadovavimui ir ne tik. Minėtu laikotarpiu stebėti ir bandymai išlaikyti ilgametę Baltarusijos prezidentavimo „tradiciją“, yra žinoma, kad ikirinkiminiu laikotarpiu Baltarusijoje įvairiais būdais buvo bandoma šalinti galimą grėsmę kelianti opozicija ir jos lyderiai. Populiariam Baltarusijos tinklaraštininkui Sergėjui Cihanouskiui, Svetlankos Cihanouskajos vyrui, 2020 m.

⁶⁴ „Belarus election: Protesters clash with police after disputed presidential vote“, Euronews.com, 2020-08-10, žiūrėta 2022 m. gruodžio 05 d., [Belarus election: Protesters clash with police after disputed presidential vote | Euronews](#);

⁶⁵ „Belarus election: Clashes after poll predicts Lukashenko re-election“, Bbc.com. 2020-08-10, žiūrėta 2022 m. gruodžio 05 d., [Belarus election: Clashes after poll predicts Lukashenko re-election - BBC News](#);

⁶⁶ Ibid;

gegužės mėnesį paskelbus, kad dalyvaus Baltarusijos prezidento rinkimuose, ne ilgai trukus buvo pareikšti kaltinimai dėl pareigūno užsipuolimo, po to, kai jis paragino protestą malšinusią policiją prisijungti prie opozicijos pusės, tokiu būdu jam buvo uždrausta kandidatuoti į prezidento rinkimus, o galiausiai jis buvo įkalintas.⁶⁷ Buvęs bankininkas Viktoras Babaryko taip pat suimtas mėnesis iki Baltarusijos prezidento rinkimų ir apkaltintas sukčiavimu, pinigų plovimu, V. Babaryko advokatai tvirtino, jog minėti kaltinimai teisme nebuvo įrodyti, tačiau buvęs bankininkas buvo laikomas liūdnai pagarsėjusiam KGB slaptosios tarnybos kalėjime.⁶⁸ Rinkimų komisijos atstovai atsisakė registruoti prezidento rinkimams ir paties A. Lukašenkos sąjungininką ir buvusį Baltarusijos ambasadorių Jungtinėse Amerikos Valstijose Valerijų Tsepalo, motyvuodami, kad „jis neturi pakankamai parašų, reikalingų registracijai“⁶⁹, V. Tsepalo teigė, kad tokiu būdu A. Lukašenka atsikrato varžovų, palikdamas tik tuos, kurie turi tik nedidelį šansą laimėti rinkimus ir nekelia didelio pavojaus.⁷⁰

Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacija vykdanči tarptautinį rinkimų ir karo stebėjimą nuo 1995 metų nėra pripažinusi jokių Baltarusijoje vykusių rinkimų laisvais ir sąžiningais. Ir šiuo, 2020 m. Baltarusijos prezidento rinkimų, atveju, ji viešai pareiškė, kad negali siųsti savo įgaliotų stebėtojų į Baltarusiją, nes šios šalies Užsienio reikalų ministerija laiku neišsiuntė jiems kvietimo įgalinančio rinkimų stebėjimo veiksmus.⁷¹

Protestų banga pradėjo risti per Baltarusijos šalį, pradėdant nuo šalies širdies – sostinės Minsko, iš karto po to, kai 2020 m. rugpjūčio 9 – osios vakarą buvo paskelbti rinkimų pirmojo turo Baltarusijos prezidento rinkimų rezultatai. Valstybinei televizijai pranešus apie A. Lukašenkos pergalę, sostinėje Minske prasidėjo protestai, šalies vadovo manymu, reikalaujantis ir specialiųjų pajėgų įsikišimo ir susirėmimo su protestuotojais.⁷²

Po 2020 m. Baltarusijos prezidento rinkimų paskelbimo, rugpjūčio 9 – osios vakarą Minske į gatves išėjo protestuotojai nesutinkantys nei su rinkimų rezultatais nei su Baltarusijoje jau 3

⁶⁷Vasilyeva, Nataliya, „Authorities in Belarus to charge anti-government protesters with rioting for clashing with police“, *Telegraph.co.uk*, 2020-07-14, žiūrėta 2022 m. gruodžio 05 d., [Authorities in Belarus to charge anti-government protesters with rioting for clashing with police \(telegraph.co.uk\)](https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/belarus/2020/07/14/belarus-to-charge-anti-government-protesters-with-rioting-for-clashing-with-police/);

⁶⁸ Ibid;

⁶⁹ Ibid;

⁷⁰ Ibid;

⁷¹ Ibid;

⁷² „Belarus election: Clashes after poll predicts Lukashenko re-election“, *Bbc.com*. 2020-08-10, žiūrėta 2022 m. gruodžio 05 d., [Belarus election: Clashes after poll predicts Lukashenko re-election - BBC News](https://www.bbc.com/news/world-europe-55711111);

dešimtmečius galiojančiu vieno asmens režimu. Dar tos pačios dienos ankstesniu laiku, Lietuvos žiniasklaidą pasiekė A. Lukašenkos grąšinimai, kad jei bus demonstruojamas nepasitenkinimas, jis sulauks neabejotino atsako.⁷³ Lietuvos žiniasklaidoje paskelbti ir keli vaizdo ir garso įrašai, kuriuose žmonės, įkvėpti jau kurį laiką besitęsiančio pasipriešinimo įsisenėjusiai korumpuotai tvarkai, trokštantys permainų viešina Baltarusijos valdžios vykdomus metodus, kaip ši siekia išlaikyti esamą tvarką: vienos iš mokyklų, kuriose buvo vykdomas balsavimas, prižiūrėtojos įrašytas prisipažinimas, kad oficialūs skaičiai pranoksta realius skaičius net 5 kartus, moteris aiškina, jog toje mokykloje, jos skaičiavimu, atėję 32 žmonės, o baigiamajame tos dienos protokole buvo įrašyti 131 atėjęs balsuoti žmogus, kitoje mokykloje buvo įrašyta ir paviešinta, kaip rinkimų komisijai yra nurodoma, kokius skaičius, atėjus laikui, reikės paskelbti, kaip oficialius rezultatus, raginama išmokti tekstą atmintinai, kiek įmanomą tiksliau, blogiausiu atveju naudoti paruoštuką, kuris, jokių būdu negali pasimatyti, kelis kartus pakartoja, kad ši informacija yra itin slapta.⁷⁴

26 metus plėtotas autoritarinis aparatas į viešumą vis iškylančius tokio pobūdžio pareiškimus ir kitokių formų pasipriešinimu ir nebesutikimo su esama situacija momentus suskubo riboti ir cenzūruoti. Jau rugpjūčio 9 – osios dieną pradėti stebėti interneto ryšio trukdžiai, tokiu būdu siekta kuo mažiau eskaluoti situaciją tarptautiniame kontekste. Šalinti ir naujienų sklaidos profesionalai, skelbiama, kad rugpjūčio 9 – 11 buvo suimami nepriklausomi žurnalistai sostinėje ir kituose miestuose, į juos, šaudė guminėmis kulkomis siekiant trukdyti fiksuoti įvykius šalyje, jėgos struktūros atiminėjo fotoaparatus, vaizdo kameras, laužė aparatūrą.

Jau kitą dieną po rinkimų rezultatų paskelbimo opozicijos lyderė S. Cichanouskaja buvo sulaikyta centrinio šalies rinkimų komiteto, paleista ji nusprendė vykti į Lietuvą, kur jau anksčiau buvo išsiųsti jos vaikai.⁷⁵ Tačiau Baltarusijoje protestai tik įgavo pagreitį, apiminėjo vis daugiau miestų, o į gatves išėdinėjo vis daugiau žmonių, tuo tarpu A. Lukašenka tik stiprino režimo jėgos struktūrų veikimą protestų malšinimui, Baltarusijos OMON pajėgos prieš taikius protestuotojus naudojo gumines kulkas, garsines granatas, patvirtinta, kad Bresto mieste ginkluotosios pajėgos

⁷³ Vaizdo įrašas, „Rinkimai Baltarusijoje: kariuomenė Minske, apribotas internetas ir Lukašenkos pažadas nesiimti represijų“, Lrt.lt, 2020.08.09, žiūrėta 2022 m. gruodžio 05 d., [Rinkimai Baltarusijoje: kariuomenė Minske, apribotas internetas ir Lukašenkos pažadas nesiimti represijų - 2020.08.09 - LRT](#);

⁷⁴ Ibid;

⁷⁵ Krikštopaitytė, Eglė, „L. Linkevičius: S. Cichanouskajos vaizdo įrašai, kuriuose ji ragina nesipriešinti, nufilmuoti ją sulaikius“, 2020-08-11, 15min.lt, žiūrėta 2022 m. gruodžio 05 d., [Du keisti vaizdo įrašai: S.Cichanouskaja prabilta apie vaikus ir prašyti neiti į gatves privertė režimas? | 15min.lt](#);

prieš protestuojančius piliečius naudojo ir šaunamuosius ginklus.⁷⁶ Netrukus masiniai taikūs protestai apėmė visą šalį, o jos sostinėje Minske, rinkosi didžiausios mitinguotojų masės per visą šalies istoriją. Antrąją protestų savaitę prie mitingų prisidėjo ir masiniai įvairių valstybinių įmonių streikai, valstybinių televizijų darbuotojai.⁷⁷

Nors Baltarusijos režimas įvairiais brutaliais ir neteisėtais būdais stengėsi užkardyti informacijos apie protestus ir neteisėtus rinkimus sklaidą už šalies ribų ir apskirtai, didesnė dalis informacijos pasiekė savo tikslus tarptautiniame kontekste ir sulaukė tam tikro atsako. Jau kitą dieną po Baltarusijos prezidento rinkimų rezultatų paskelbimo, Jungtinių tautų atstovas Stéphane Dujarric sureagavo į vis pasirodančią informaciją apie padėtį Baltarusijoje ir ragino Baltarusijos autoritetus rodyti ne tik didelį santūrumą tokios situacijos akivaizdoje, bet ir užtikrinti laisvos saviraiškos, taikių susibūrimų ir piliečių teises.⁷⁸ 2020 metų rugpjūčio 14 dieną Europos Sąjungos vyriausiasis įgaliotinis užsienio reikalams ir saugumo politikai Josep Borrell paskelbė, kad Baltarusijai bus įvestos ekonominės sankcijos už vykdomą smurtą prieš taikius protestuotojus ir oficialios informacijos klastojimą.⁷⁹ Po kelių dienų viešą susirūpinimą išreiškė Popiežius Pranciškus, sakydamas kalbą iš savo rezidencijos Šv. Petro aikštėje jis prašė kurti dialogą Baltarusijoje, „atsisakyti smurto, gerbti teisingumą ir teises“.⁸⁰ Europos parlamentarai 2020 metų rugpjūčio 17 dieną bendrame pareiškimė ragino Baltarusijoje surengti naujus ir laisvus prezidento rinkimus, griežtai pasmerkė smurtą ir kankinimus, organizuojamus Lukašenkos režimo ir vykdomus prieš taikius protestuotojus, taip pat sveikino Baltarusijos piliečius, kad jie išdrįso ir ryžosi siekti demokratinių pokyčių savo šalyje, išreiškė tokių siekių palaikymą. Be to, viešai pareiškė, kad rugpjūčio 9 dieną vykę Baltarusijos prezidento rinkimai nebuvo nei laisvi nei skaidrūs, jų turimi šaltiniai rodo galimą opozicijos pergalę, todėl „Aleksandras Lukašenka nepripažįstamas kaip perrinktas Baltarusijos prezidentas ir laikytinas kaip persona non grata

⁷⁶ „Belarus election: Police use live fire on protesters in Brest“, Bbc.com, 2020-08-12, žiūrėta 2022 m. gruodžio 05 d., [Belarus election: Police use live fire on protesters in Brest - BBC News](#);

⁷⁷ „Belarus protests: Workers boo Lukashenko as election unrest spreads“, Bbc.com, 2020-08-17, žiūrėta 2022 m. gruodžio 05 d., [Belarus protests: Workers boo Lukashenko as election unrest spreads - BBC News](#);

⁷⁸ „Belarus: UN chief following post-election developments ‘with great concern‘“, News.un.org, 2020-08-10, žiūrėta 2022 m. gruodžio 05 d., [Belarus: UN chief following post-election developments ‘with great concern’ | UN News](#);

⁷⁹ „EU announces sanctions against Belarus over 'violence' on protesters and electoral 'falsification'“, Euronews.com, 2020-08-14, žiūrėta 2022 m. gruodžio 05 d., [EU announces sanctions against Belarus over 'violence' on protesters and electoral 'falsification' | Euronews](#);

⁸⁰ „Pope Francis calls for justice, rights to be respected amid protests in Belarus“, Globalnews.ca, 2020-08-16, žiūrėta 2022 m. gruodžio 05 d., [Pope Francis calls for justice, rights to be respected amid protests in Belarus - National | Globalnews.ca](#);

Europos Sąjungoje“.⁸¹ Po kurio laiko Europos Parlamentas 2022 metų spalio 22 dieną paskelbė Andrejaus Sacharovo premijos už minties laisvę laureatą – Baltarusijos demokratinę opoziciją.⁸²

Po prezidento rinkimų Baltarusijoje paskelbtų rezultatų iššauktos reakcijos Baltarusijos piliečiams, jų vykdomų veiksmų ir šalies valdžios struktūrų atsakomųjų veiksmų nuvilnijimo visoje demokratinėje Europoje, nepaisant jėgos struktūrų pastangų, kad taip neįvyktų, stebimas ne tik itin greitas atgarsis, bet ir jo demokratinis atspalvis. Skatinamas pokalbis, asmens laisvių ir lygybės užtikrinimas, brutalumo ir klastojimo pasmerkimas yra demokratinės priemonės siekti tikslų, o laisva žiniasklaida ir saviraišką – demokratinės šalies pagrindas. Gali pasirodyti, kad prieš nieko nepaisantį režimą tokios priemonės turi nedidelę persvarą, tačiau, A. Lukašenkos įjungtų jėgos struktūrų, pastangos užkardyti informacijos sklaidą rodo, kad iš Europos tiek politinio tiek visuomeninio sluoksnio sulauktas atsakas pokalbio ir pareiškimų pavidalu baugina režimą įvairias lygmenimis.

6. Reakcija Lietuvoje: istorinių analogijų tyrimas ir analizė

Nepaisant Baltarusijos valdžios pastangų sulaikyti informaciją nuo sklaidos tiek pačioje šalyje tiek už jos ribų, Lietuvą, žinios apie prasidėjusius masinius protestus Baltarusijoje, pasiekė dar tą pačią dieną⁸³ ir diskusija apie įvykius, sekusius po Baltarusijos prezidento rinkimų rezultatų paskelbimo, Lietuvos žiniasklaidoje įgavo pagreitį. Per tiriamąjį laikotarpį – nuo 2020 metų rugpjūčio 9 d. iki rugpjūčio 30 d., per lygiai 3 savaites, dvejuose pasirinktuose internetiniuose naujienų portaluose Lrt.lt ir Delfi.lt, buvo publikuoti 246 straipsniai, kurių tema apėmė padėtį Baltarusijoje dėl kilusių protestų. Svarbu priminti, kad į šį skaičių buvo įtraukti tik tie straipsniai, kuriuose fiksuotas Lietuvos politikos atstovo arba nuomonės lyderio pasisakymas. Iš jų – Lrt.lt publikuota 113 straipsnių, Delfi.lt – 133 straipsniai, stebimas ryškus aktyvumas pirmąją savaitę ir

⁸¹ „We call for new and free elections in Belarus“, Eppgroup.eu, 2020-08-17, žiūrėta 2022 m. gruodžio 05 d., [We call for new and free elections in Belarus \(eppgroup.eu\)](#);

⁸² Vaizdo įrašas, „Sacharovo premija už minties laisvę skirta Baltarusijos opozicijai“, Lrt.lt, 2020-10-22, žiūrėta 2022 m. gruodžio 05 d., [Sacharovo premija už minties laisvę skirta Baltarusijos opozicijai - 2020.10.22 - LRT](#);

⁸³ Balčiūnas, Andrius, „Rinkimai Baltarusijoje: naktis pažymėta jėgos struktūrų pareigūnų smurtu, iki paryčių protestai numalšinti“, Lrt.lt, 2020-08-09, žiūrėta 2022 m. gruodžio 6 d., [Rinkimai Baltarusijoje: naktis pažymėta jėgos struktūrų pareigūnų smurtu, iki paryčių protestai numalšinti - LRT](#);

pakankamai nuoseklus publikacijų mažėjimas tiriamojo laikotarpio pabaigoje. Iš visų atrinktų straipsnių, kurie yra aktualūs šio darbo tyrimo objektui, 101 – amė jų nustatytas istorinės analogijos naudojimas, toks naudojimo dažnis indikuoja, jog pasisakantieji apie įvykį yra linkę pasitelkti istorinę analogiją minties išreiškimui.

Pasiskirstymas tarp istorinių analogijų autorių santykinai tolygus – užfiksuoti 59 pasisakymai su istorine analogija, kurių autorystė priskirta politikos atstovams ir 42 – nuomonės lyderiams. Tokiam skaičiui įtaka turi bendrosios straipsnių atrankos statistika, pagal kurią, straipsnių, kuriuose fiksuotas politikos atstovo pasisakymas buvo 143, o nuomonės lyderių, kiek mažiau, – 103, tad tiek vieni tiek kiti vienodai dažnai naudoja istorines analogijas.

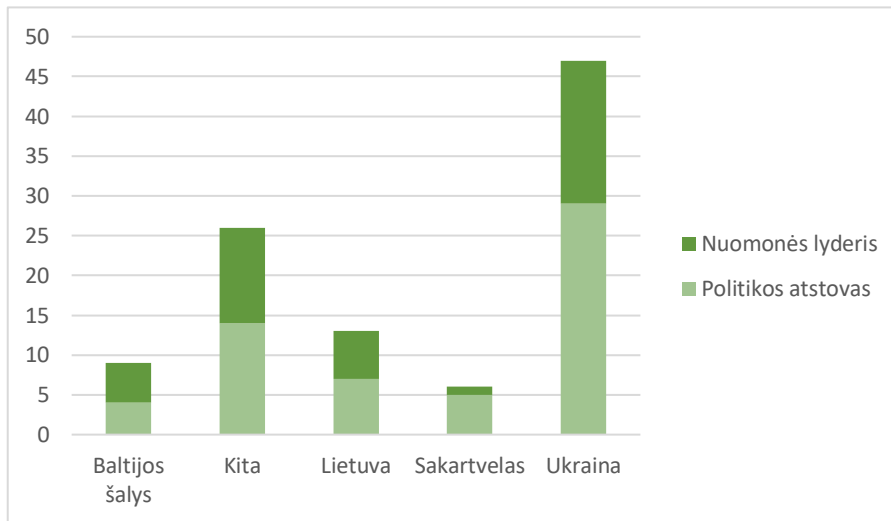
Panaudotų istorinių analogijų bendroji tematika apima 4 blokus: Ukraina, Sakartvelas, Lietuva, Baltijos šalys ir dalis tų istorinių įvykių, kurie analogijoje buvo panaudoti kitai temai pabrėžti, tokie įvykiai surūšiuoti „Kita“ bloke. Galima pastebėti, kad pasitelkiami praeities įvykiai apibūdinti protestus Baltarusijoje, didžiąja dalimi, nenutolę geografiškai nei nuo pasisakančiųjų nei nuo pačio tiriamojo įvykio. Nutolimas nuo tokio apibrėžiamo geografinio spindulio pastebimas keliuose straipsniuose: buvęs Lietuvos užsienio reikalų ministras Petras Vaitiekūnas svarstydamas apie galimas protestų rezultatų išėigas istorinę analogiją rado 2013 metų valstybiniame perversme Egipte⁸⁴, buvęs Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro teisės patarėjas Dainius Žalimas panašumą su dabarties įvykiui rado Libijoje vykusiame Arabų pavasaryje⁸⁵, politikas G. Paluckas svarstydamas ekonominę veikimo pusę prisiminė Kubos ir Irano konfliktus ir Jungtinių Amerikos Valstijų ekonominių santykių nutraukimą su konfliktuojančiomis šalimis.⁸⁶ Pastebėtina, kad tokias geografiškai nutolusias istorinių įvykių analogijas kiek labiau linkę naudoti politikos atstovai. Visgi, beveik pusę visų istorinių analogijų bendroji tematika apėmė įvykius Ukrainoje, jie sudarė 47 atvejus visų nustatytų istorinių analogijų (žiūrėti žemiau, Paveikslas 1).

⁸⁴ Saldžiūnas, Vaidas, „Baltarusijoje tiks lemiamos minutės: laukia dar daugiau kraujo, o gal net ir karinis perversmas“, Delfi.lt, 2020-08-13, žiūrėta 2022 gruodžio 7 d., [Baltarusijoje tiks lemiamos minutės: laukia dar daugiau kraujo, o gal net ir karinis perversmas - DELFI](#);

⁸⁵ Pumprickaitė, Nemira, „Kirkilas apie Baltarusijos protestų atgarsius: Kremlių labiausiai jaudina demokratijos užkratas, kuris gali išplisti į Rusiją“, Lrt.lt, 2020-08-18, žiūrėta 2022 gruodžio 7 d., [Kirkilas apie Baltarusijos protestų atgarsius: Kremlių labiausiai jaudina demokratijos užkratas, kuris gali išplisti į Rusiją - LRT](#);

⁸⁶ Jačauskas, Ignas, „Partijų lyderiai atsako: kaip Lietuva turi reaguoti į įvykius Baltarusijoje?“, Lrt.lt, 2020-08-11, žiūrėta 2022 gruodžio 7 d., [Partijų lyderiai atsako: kaip Lietuva turi reaguoti į įvykius Baltarusijoje? - LRT](#);

Paveikslas 1. Istorinių analogijų pasiskirstymas pagal temą.



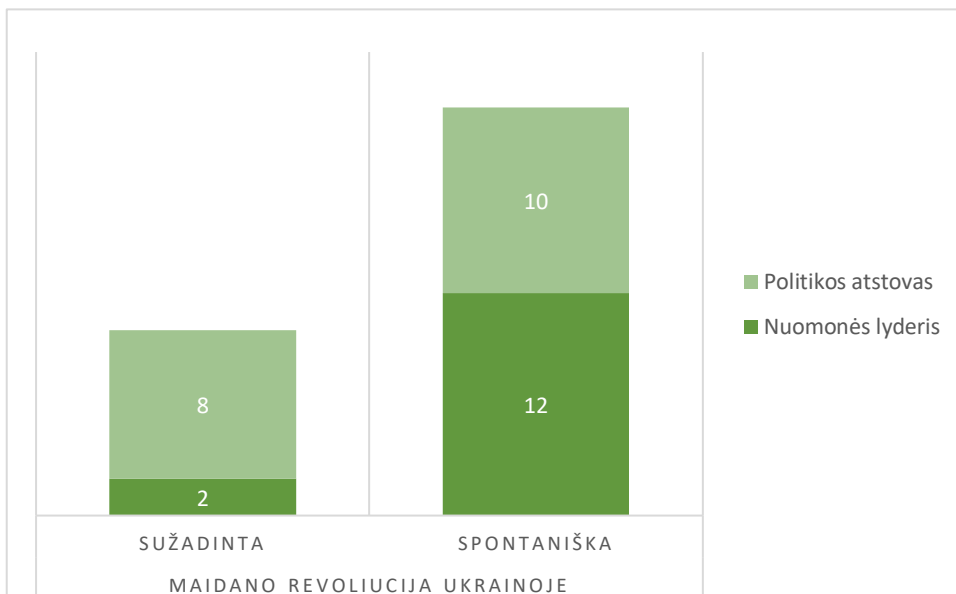
Ukrainos šalies pavyzdys svarstant apie protestus Baltarusijoje 2020 m., didžiąją daugumą atveju, kyla iš 2014 metų įvykio (žiūrėti Priedai, Lentelė 1P). Tą kartą neramumai šalyje kilo dėl tuometinio prezidento V. Janukovyčiaus prorusiškų pažiūrų ir šalies valdymo metodų, valdžia nusivylę piliečiai rinkosi į pagrindinę Maidano aikštę Ukrainos sostinėje Kijeve iš kur ir kilo vėliau Maidano revoliucijos pavadinimas. Mitingai tęsėsi keletą savaitių kol prieš taikius demonstrantus buvo panaudotos milicijos specialiosios pajėgos Berkut.⁸⁷ Po jėgos panaudojimo prieš taikius mitinguotojus, protestai išplito po visą šalį, išskyrus tose vietose, kur buvo gausiau apgyvendinta rusakalbių žmonių. Maidano revoliucijos pabaigos pradžia prasidėjo kuomet į šalį atvyko Europos Sąjungos delegacija vesti derybų su V. Janukovyčiumi.⁸⁸ Praeities ir dabarties įvykio veikėjų panašumas, vertinant poststovietinių šalių norą laisvintis iš režimo gniaužtų ir Rusijos netiesioginis dalyvavimas šiuose įvykiuose, gali paaikškinti tokį istorinių analogijų autorių pasirinkimą. Kaip ir antrą populiariausią istorinę analogiją Ukrainos temoje – Krymo aneksiją, kuri yra Maidano revoliucijos išdava, Rusijos valdžiai įsikišus į konfliktą jau tiesiogiai. Čia stebimas ryškus politikos atstovų dominavimas (žiūrėti Priedai, Lentelė 1P). Šioje vietoje verta įvesti papildomą istorinių analogijų kodą – naudojamą istorinio įvykio atmintį. Apžvelgiant aptartą Maidano revoliucijos istorinę analogiją, turimoje koduotėje, matyti, kad tarp nuomonės lyderių dominuoja spontaniška

⁸⁷ Plečkaitis, Vytautas, „Maidano revoliucija“, Vle.lt, žiūrėta 2022 spalio 23 d., [Maidano revoliucija - Visuotinė lietuvių enciklopedija \(vle.lt\)](https://vle.lt/straipsnis/maidano-revoliucija);

⁸⁸ Ibid;

atmintis, reflektuojant apie minėta praeities įvyki, o politikos atstovų pasirinkimas pasiskirstė maždaug tolygiai – dalis naudoja sužadintą atmintį, nežymiai didesnė dalis – spontanišką (žiūrėti žemiau, Paveikslas 2).

Paveikslas 2. Istorinių analogijų naudojamos atminties formos paskirstymas analogizuojant su Maidano revoliucija Ukrainoje.



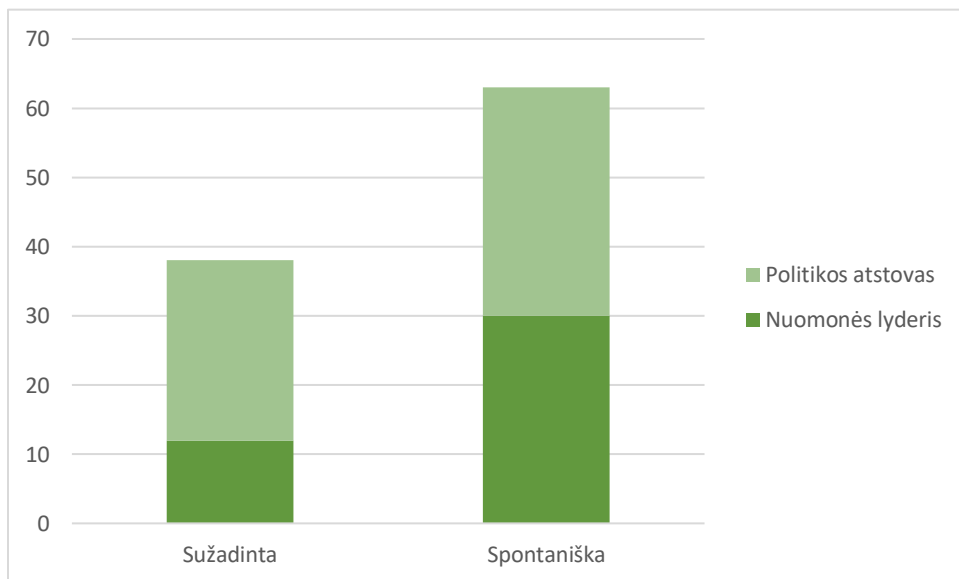
Krymo aneksijos istorinės analogijos atveju, politikos veikėjų pasirinkimas pasiskirstė panašiai: 5 atvejai priskirti sužadintai atminties formai, 2 – spontaniškai. Žvelgiant į aptartus duomenis, akivaizdžiai pasitvirtina, kad įvykis, kuriame politikos atstovas turėjo galimybę dalyvauti asmeniškai ar prisidėti prie savo šalies veiksmų, lemia istorinės analogijos naudojamos sužadintos atminties pasirinkimą, tuo tarpu, įvykis, kurio metu, veiksmai iš Lietuvos nebuvo atliekami arba juose nedalyvauta priimant sprendimus, naudojama spontaniškos atminties gairė. Panaši logika taikytina ir komentuojant nuomonės lyderių Maidano revoliucijos įvykio atminties pasirinkimą – daugumos sprendimas, naudoti spontanišką atmintį, nulemtas įvykių stebėtojo ir vertintojo vaidmens. Tai paaiškina ir nuomonės lyderių sužadintos atminties formos dominavimą, kuomet pasirinkta istorinė analogija apėmė Lietuvos ar Baltijos šalių teminį bloką (žiūrėti Priedai,

Grafikas 1P), čia Baltijos šalių tema absoliučia dauguma atveju apima Baltijos kelio istorinę analogiją, kurioje buvo galimybė tiesiogiai dalyvauti. Lietuvos teminis blokas nors ir įvairesnis, tačiau taip pat simbolizuoja galimybę stebėti ir vertinti įvykius per asmeninę prizmę kaip pavyzdžiui tai padarė žurnalistas A. Užkalnis komentuodamas:

"Cichanouskaja buvo paprasta namų šeimininkė, vaikų mama ir buvusi mokytoja, išėjo į ringą, kur varžovo pusėje ir žiūrovai, ir teisėjai, ir taisyklės, ir sporto arenos administracija. Nepaisant minios susižavėjusių šūksnių ir alpėjimo dėl politikos pelenės, ji neturėjo nei iškalbos, nei charizmos, nei ką nors gebėj o įtikinti. Ji buvo ne politikė, o toks skystokas nepatenkintųjų simbolis, maždaug kaip Lietuvoje kažkada – Rolandas Paksas (pastarasis bent jau labai norėjo būti prezidentu)."⁸⁹

Vertzberger pamini, kad istoriniai įvykiai, kuriuose buvo dalyvauta vienokia ar kitokia forma arba stebėti savos šalies veiksmai, turi daug stipresnį ir ilgalaikį poveikį nei kitų tipų istoriškai pagrįsti duomenys.⁹⁰ Tai matyti ir bendruose tyrimo rezultatuose. (Žiūrėti žemiau, Paveikslas 4).

Paveikslas 4. Istorinėms analogijoms naudojamos atminties formos pasiskirstymas viso tyrimo apimtyje.



⁸⁹ Užkalnis, Andrius, „Užkalnis. Nesijuokime iš Baltarusijos – pas mus ne ką džiugiau“, Delfi.lt, 2022-08-12, žiūrėta 2022 m. gruodžio 23 d., [Užkalnis. Nesijuokime iš Baltarusijos – pas mus ne ką džiugiau - DELFI](#)

⁹⁰ Vertzberger, Yaacov Y. I. “Foreign Policy Decisionmakers As Practical-Intuitive Historians: Applied History and Its Shortcomings.” *International Studies Quarterly* 30, no. 2, 1986, 223–47, p. 237.

Galima išskirti politikos atstovų naudojamos spontaniškos istorinio įvykio atminties šuolį vartojant retai pasikartojančias ir galimai ne taip gerai pažįstamas istorines analogijas, kurios priskirtos prie atskirojo bloko „Kita“, taip yra ir dėl tam tikrais atvejais lyginamo praeities įvykio geografinio nutolimo ir dėl nestandartinio, gretinant su vyraujančia tendencija, istorinio įvykio pasirinkimo, atsargesnio jo vertinimo. Taigi, nors tyrimo metu nustatytas pakankamai panašus pasiskirstymas tarp istorinių analogijų autorių ir jų naudojamos spontaniškos atminties formos, tam tikrais atvejais stebimas disbalansas vertinant sužaidintos atminties formos panaudojimą. Tai matyti, kuomet politinis asmenų ar šalies dalyvavimas kitos valstybės praeities įvykyje paliko žymę Lietuvos politikoje arba pats praeities įvykis yra susijęs su autoriaus šalimi ir patyrimu.

Literatūroje argumentacijos formai skiriama nemažai dėmesio. Kognityvus istorinių analogijų argumentacijos būdas apima didesnę dalį visų nustatytų istorinių analogijų pasirinktose medijose – 81 atvejis iš 101. Visgi tokie rezultatai yra tikėtini, nes kognityvi forma siūlo patogų ir mažiau įpareigojantį samprotavimo būdą, ta prasme, kad gali apsiriboti vien svarstymais ir prielaidomis, nebūtinai pateikiant galimus sprendimus. Šioje platumoje matoma aiški takoskyra tarp nuomonės lyderių ir politikos atstovų pasirinkimų. Nors ir itin nepopuliari, tyrimo rėmuose, instrumentinė argumentacijos forma, ją pasirinko išskirtinai tik vienas politikos atstovas. Asmeniškai publikuotame politiko M. Gursko straipsnyje, nenustačius istorinio įvykio samprotavimo, pasisakymas priskirtas kaip instrumentinis. Politikas neišskyrė konkretaus praeities įvykio lyginimo su dabarties įvykiu tikslo, o labiau gyrė Lietuvą, jos valdžios priimamus sprendimus ir motyvavo piliečius.⁹¹ Matyt, verta paminėti ir tai, kad savo paties straipsnyje jis įsidentifikuoja kaip kandidatas į Seimą Panemunės vienmandatėje apygardoje, tokia aplinkybė sustiprina instrumentinės argumentacijos formos panaudojimo pagrindą.

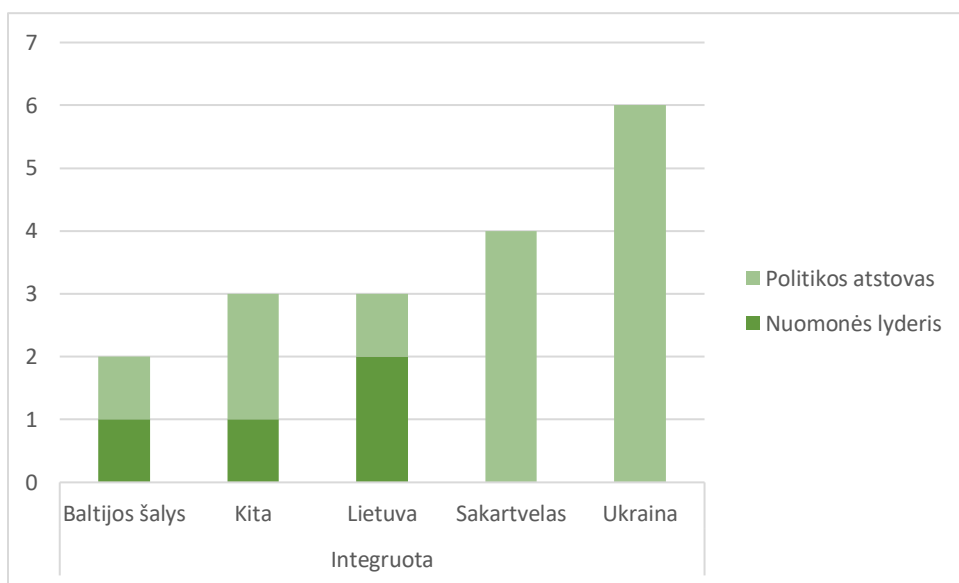
Kiek platesnis vaizdas, matyti integruotos argumentacijos formos pasirinkime. Vos 4 nuomonės lyderiai tokiu būdu pavartojo istorinę analogiją savo samprotavimui išsakyti. Pažymėtina, kad visi jie – susiję su Lietuvos temos bloku tiesiogiai arba dalinai: naudota Baltijos kelio iniciatyva⁹² ir Lietuvos nepriklausomybę pirmosios pripažinusios Islandijos istorinė

⁹¹ Gurskas, Marius, „Marius Gurskas. Ačiū dievui, kad yra Lietuva!“, Lrt.lt., 2020-08-17, žiūrėta 2022 m. gruodžio 7 d., [Marius Gurskas. Ačiū dievui, kad yra Lietuva! - LRT](#);

⁹² Vaizdo įrašas, „Doveika palaikymo koncerte Baltarusijai: Dieve, laimink tautos žygi į laisvę“, Lrt.lt, 2020-08-23, žiūrėta 2022 m. gruodžio 7 d., [Doveika palaikymo koncerte Baltarusijai: Dieve, laimink tautos žygi į laisvę - 2020.08.23 - LRT](#);

analogija.⁹³ Tarp politikos atstovų ir integruotos argumentacijos formos yra kitoks santykis – čia svaresnė dalimi apie protestus Baltarusijoje samprotauta per Sakartvelo ir Ukrainos temų istorinius įvykius (žiūrėti žemiau, Paveikslas 5).

Paveikslas 5. Integruotos argumentacijos formos naudojimas istorinėse analogijose visose išskirtose temose.



Tokį pasiskirstymą galima paaiškinti ir tęstiniu argumentu iš anksčiau aptartų istorinių analogijų atminties formos panaudojimo aplinkybių. Lietuvos politikos atstovų tiesioginis ar netiesioginis dalyvavimas politikoje Sakartvelo ir Ukrainos įvykių kontekste nulėmė argumentacijos formos pasirinkimo galimybes svarstant apie 2020 m. Baltarusijos protestus, o būtent tam tikro dalyvavimo elementas įgalino rinktis integruotą būdą, kuris leidžia istorinę analogiją konstruoti politinės patirties rėmuose:

<..> "Ar padėsime tarpininkauti dėl transformacijos, nes, aš manau, kad tai, kas vyksta, yra Lukašenkos režimo pabaigos pradžia – agonija. Ir jei mes nenorime, kad būtų dar

⁹³ Perednis, Aurimas, „Tapinas apie „Laisvės kelio“ akciją: Lukašenkai tikrai neramu“, Delfi.lt, 2020-08-21, žiūrėta 2022 m. gruodžio 7 d., [Tapinas apie „Laisvės kelio“ akciją: Lukašenkai tikrai neramu - DELFI](#);

*daugiau kraujo, jei mes gerbiame savo vertybes – mes privalome tai daryti. Tą mes darėme Sakartvele, darėme Ukrainoje“, – Eltai teigė Ž. Pavilionis.*⁹⁴

Čia matyti ir anksčiau aptartas istorinių analogijų socialinis dėmuo. Pateiktoje citatoje, politiko Ž. Pavilionio išsireiškime, galima identifikuoti herojaus vaidmens priskyrimą Lietuvos valstybei, kuri atitinkamais veiksmais gali išgelbėti Baltarusiją iš režimo.

Panašus argumentas taikytinas ir nuomonės lyderių pasirinkime integruotą argumentacijos formą naudoti samprotaujant tik įvykiuose, kurie yra geografiniu požiūriu nenutolę ir (ar) akivaizdžiai persidengia paties istorinės analogijos autoriaus patirtimi. Todėl logiška, kad, šiuo atveju, abejas istorinių analogijų autorių grupes sieja Lietuvos veikėjo rinkimasis argumentuojant integruotu būdu (žiūrėti Priedai, Paveikslas 2P). Vadinasi, viena vertus, integruotos argumentacijos formos panaudojimas pakankamai glaudžiai susijęs su naudojama istorinio įvykio sužadinta atmintimi ir rodo panašų pasiskirstymą tarp istorinių analogijų autorių. Kita vertus, jeigu siekiama prie samprotavimo įtraukti ir sprendimų pagrįstumo matmenį, tai yra, naudoti integruotą argumentacijos formą, galimą pasirinkimų lauką sutraukia istorinės analogijos veikėjas, šiuo atveju, svarstymas per Lietuvos veikėjo prizmę.. Iš visų istorinių analogijų autorių, pasirinkusių integruotą argumentacijos formą, vos dviejų autorių samprotavime pagrindinis analogijos veikėjas nebuvo Lietuva, tiesa, ir tose istorinėse analogijose kalbama apie Lietuvos (ne)veikimą:

*"2014 metais Krymo pusiasalyje atsirado „žalieji žmogeliukai“ – „mandagūs kariai“ be skiriamųjų ženklų, saugantys Vladimirui Putinui itin svarbų uostą. Vėliau tų žmogeliukų operacija plėtėsi – jie „prižiūrėjo“ referendumą ir padėjo apsispręsti daliai Ukrainos gyventojų prisijungti prie Rusijos" <..> "Taigi kol mes svarstome, ką daryti toliau, kol Europos Sąjunga ir V. Putinas vieni kitus ragina nesikišti į Baltarusijos vidaus reikalus, V. Putino „žalieji žmogeliukai“ kontroliuoja jau visą Baltarusijos viešąją erdvę."*⁹⁵

Čia istorinės analogijos tema nustatyta Ukraina, jos istorinis įvykis – 2014 metų Krymo aneksija, o veikėjas – Rusija, bet integruotos argumentacijos formos instrumentinis atspalvis vis tiek susijęs su Lietuva. Be to, į argumento veikimą vėlgi įsijungia socialinis elementas, Rusijos veikėjui priskiriamas priešo vaidmuo, kas, šiuo atveju, pabrėžia veikimo būtinybę. Tuo tarpu, kognityvus

⁹⁴ Brunalas, Benas, „Seimo komitete kels sankcijų Baltarusijai klausimą: ragina Lietuvos lyderius vykti į Minską ir tarpininkauti - LRT, Lrt.lt, 2020-08-10, žiūrėta 2022 m. gruodžio 8 d., [Seimo komitete kels sankcijų Baltarusijai klausimą: ragina Lietuvos lyderius vykti į Minską ir tarpininkauti - LRT](#);

⁹⁵ Bakas, Vytautas, „Vytautas Bakas. „Žalieji žmogeliukai“ jau Minske. Kas toliau?“ Lrt.lt, 2020-08-31, žiūrėta 2022 m. gruodžio 28 d., [Vytautas Bakas. „Žalieji žmogeliukai“ jau Minske. Kas toliau? - LRT](#);

samprotavimo būdas, dėl plačios apimties prieigų prie praeities įvykio, pasirinkimų, įgalina istorinės analogijos autorių mąstyti įvairesniais parametrais ir lemia gausiausių argumentacijos formos selekciją.

Istorines analogijas vartojantys autoriai ne vienodai pozicionuoja savo argumento pagrindinį veikėją. Informacijos rinkimo metu identifikuoti galimi 4 veikėjai – Baltarusija, Rusija, Lietuva ir Europos Sąjunga – netolygiai pasiskirstė tarp juos įvardijančių autorių. Reikia paminėti, kad neišvengta minėtų veikėjų sujungimo į bendrą vienetą, nors to galima buvo tikėtis, nes ir politiniu ir geografiniu požiūriu vienas veikėjas turi sąlyčio taškų su kitu. Taip nutiko su Rusija ir Baltarusija:

"Vis dėlto P. Vaitiekūnas, kuris 2014-siais jau buvo Lietuvos ambasadorius Ukrainoje, kai ten prasidėjo Maidano įvykiai, tikina, kad Baltarusijos atvejis yra kiek kitoks: Maidano Minske nenori leisti nei A. Lukašenka, nei Kremlius, kuris jį kartu remia, bet ir spaudžia."⁹⁶

Šiuo atveju, istorinės analogijos veikėjo argumentacija per siaura, kad būtų galima išskirti į du atskirus vienetus, todėl pasirinktas sujungimo sprendimo būdas. Tačiau tai nepaveikė bendro šio kodavimo dėmens vaizdo, kuriame išryškėja istorinių analogijų autorių preferencija pozicionuoti istorinę analogiją ties Baltarusijos veikėjo ašimi. Dalis nuomonės lyderių veikiau rinkosi Lietuvą arba Rusiją kaip vertinimo objektą, bet daugiau nei pusė jų atvejų skirta būtent Baltarusijai ir jos galimiems veiksams arba reakcijoms aptarti. Įdomu pastebėti, kad politikos atstovų pasirinkimas gausiau pasidalino beveik po lygiai ties Baltarusijos ir Lietuvos istorinių analogijų veikėjais, šiek tiek mažesnė dalis autorių svarbą matė tik Rusijos vaidmenyje, 2020 m. Baltarusijos protestų kontekste (žiūrėti žemiau, Lentelė 2).

⁹⁶ Saldžiūnas, Vaidas, „Baltarusijoje tiks lemiamos minutės: laukia dar daugiau kraujo, o gal net ir karinis perversmas“, Delfi.lt, 2020-08-13, žiūrėta 2022 m. gruodžio 8 d., [Baltarusijoje tiks lemiamos minutės: laukia dar daugiau kraujo, o gal net ir karinis perversmas - DELFI](#);

Lentelė 2. Istorinių analogijų autorių pasiskirstymas atsižvelgiant į veikėjo dėmenį viso tyrimo apimtyje.

Veikėjas / Autorius	Nuomonės lyderis	Politikos atstovas	Viso
Baltarusija	26	19	45
Baltarusija / Rusija		1	1
Europos Sąjunga	2	5	7
Lietuva	7	18	25
Rusija	7	16	23
Viso	42	59	101

Žvelgiant į šiuos tyrimų rezultatus per istorinių įvykių dėmenį, matyti, kad Baltarusija, kaip veikėjas, dažniausiai funkcionuoja Maidano revoliucijos istorinio įvykio Ukrainoje rėmuose (žiūrėti Priedai, Lentelė 2P), čia nuomonės lyderių ir politikos atstovų vertinimai supanašėja, dėl anksčiau darbe aptartos šios revoliucijos ištakų ir eigos. Pastebimas ir ties tuo pačiu istoriniu įvykiu pabrėžiamas Rusijos vaidmuo, kaip svarbaus veikėjo, bandant racionalizuoti galimą Baltarusijos protestų įvykių eigą (žiūrėti Priedai, Lentelė 2P) kaip tai darė kalbėdama apie sankcijas Baltarusijai ir paramą protestuojantiems Lietuvos politikos mokslininkė M. Šešelgytė:

"Kol kas Rusijos laikymasis nuošaliai iš dalies susijęs ir su tuo, kad nėra Vakarų valstybių kišimosi, kaip jie sako, ir nėra orientacijos link Europos Sąjungos, ką mes matėme, tarkime, Maidane, Ukrainoje.".⁹⁷

Čia taip pat galima išvelgti socialinį istorijos analogijos funkcionavimą apibrėžiant ir atskiriant grupę – Vakarų valstybes, kurios, vertinat istorinės analogijos kontekste, galėtų padaryti įtaką Baltarusijos protestų eigai. Šiame kodavimo lygmenyje dar galima išskirti politikos atstovų naudojamą Lietuvos veikėją 2008 metų karo Pietų Osetijoje kontekste (žiūrėti Priedai, Lentelė 3P), toks pasiskirstymas sietinas su anksčiau darbe analizuotais fragmentais. Politikos atstovų samprotavimas šio istorinio įvykio kontekste sietinas su 2008 metais susidariusia galimybe imtis

⁹⁷ Musnickas, Raigardas, „Laurinavičius apie Lietuvos sankcijas Baltarusijai: 32 žmonių sąrašas nieko nekeičia“, Lrt.lt, 2020-08-20, žiūrėta 2022 m. gruodžio 8 d., [Laurinavičius apie Lietuvos sankcijas Baltarusijai: 32 žmonių sąrašas nieko nekeičia - LRT](#);

politinių, palaikymo, veiksmų.⁹⁸ Taigi, analogijų autoriai, šiuo atveju, didesnę dėmesį skiria Baltarusijos veikėjo analizei, bet šalia to svarbą išlaiko Lietuvos ir Rusijos dėmenys. Politikos atstovai mato prasmę dažniau rinktis kitą, ne Baltarusijos, veikėją, tinkamam istorinės analogijos objekto nušvietimui. Vadinasi, jie akcentą deda ne tik Baltarusijai, kaip dauguma nuomonės lyderių, bet paskirsto savo dėmesį plačiau, pritaikydami svarbias funkcijas kriziniame įvykyje ir kitiems tyrime identifikuotiems veikėjams – Lietuvai ir Rusijai.

Itin įdomi perspektyva, leidžianti palyginti ir pasižiūrėti, ką ir kokioje padėtyje su istorine analogija linkę daryti jos autoriai – pabrėžti panašumus su praeities įvykiu ar samprotauti apie tai, kad nors ir įvykiai gali pasirodyti panašūs ir lygintini, visgi juose randami skirtumai turi daugiau reikšmės norimai išsakyti galutinei minčiai ir yra teisingesnis variantas situacijos aiškinimui. Šioje vietoje, tyrimo metu, vėlgi susidurta su kalbiniais ypatumais, kuomet klausimas užduodamas nepasiruošus, pasitaiko, kad nuomonė formuojasi bandant atsakyti į tą klausimą, juo labiau, kad istorinių analogijų principas didesne dalimi yra samprotavimo principas, kuris ne visada turi aiškia ir konkrečia formuluotę. Šioje kodo dalyje, tyrimo metu, susidurta su keliais atvejais, kuomet istorinių analogijų autoriai įvardija ir panašumus ir skirtumus praeities įvykio su dabarties nutikimu, tokiu atveju, remiantis visa išsakyta autoriaus mintimi, išskiriama, kuris kodo dėmuo yra reikšmingesnis galutiniam autoriaus samprotavimo rezultatui, taip tyrimo 3 – oje istorinėse analogijose atsirado reikšmingesnio panašumo atvejis:

"Yra ir panašumu ir didelių skirtumų, panašumai, žinoma, kai matai tas raudonai baltas vėliavas ir prisimeni kaip mes su savo trispalsve pradėjome keliauti po Lietuvą mitinguose, kada pirmą kartą ji buvo iškelta ir kai Brazauskas atsisakė kalbėti tos vėliavos fone, tai daug dalykų yra panašių, čia atgimsta baltarusių tauta, kur ji keliaus paskui, tai jau tikrai vėlesnių etapų klausimas, tačiau yra ir skirtumų, Sąjūdžio laikais buvo Gorbačiovo "perestroika", Sąjūdis rėmėsi persitvarkymo idėjomis iš pat pradžių, o čia yra visai kita situacija ir todėl, kad ir režimas yra labai brutalus, tiesiog NKVD laikus primenantis ir Putinas yra, o ne Gorbačiovas Maskvoje, tai čia yra dar sudėtingesnės aplinkybės,

⁹⁸ Jackevičius, Mindaugas, „Lietuvos vadovams – kritika dėl pasyvumo Baltarusijos atžvilgiu: Adamkus ir Grybauskaitė savo šansais pasinaudojo“, Lrt.lt, 2020-08-10, žiūrėta 2022 m. gruodžio 8 d., [Lietuvos vadovams – kritika dėl pasyvumo Baltarusijos atžvilgiu: Adamkus ir Grybauskaitė savo šansais pasinaudojo - LRT](#);

*nepaisant to, kad ir pasaulis žiūri ir remia, kiek gali tai padaryti, bet tautos apsisprendimas čia yra svarbiausias.*⁹⁹

– komentavo LRT „Laba diena, Lietuva“ laidai europarlamentarė R. Juknevičienė, tačiau tokių atvejų – mažuma. Atlikus tyrimą paaiškėjo, jog 26 procentus atvejų autoriai linkę pabrėžti skirtumus, pastebėtina, kad jeigu nusakomas skirtingumas su praeities įvykiu, tai kalboje pabrėžiama labiau, nei tuomet, kai kalbama apie panašumus. Grįžtant prie plačiausiai aptariamų Lietuvos žiniasklaidoje istorinių analogijų Ukrainos teminiame bloke, stebimas įdomus tam tikras nesutarimas tarp autorių, nes istorinėje analogijoje pateikiamų panašumų ir skirtumų su praeities įvykiu santykio pasiskirstymas labai panašus tiek tarp politikos atstovų – 16 : 13, tiek tarp visuomenės veikėjų – 9 : 8 (žiūrėti Priedai, lentelė 4P). Detalizuojant šiuos duomenis matyti, kad tendencija yra išlikusi – Maidano revoliucijos įvykis turi ne tik didžiausią dalį visų analogijų, bet minėtas nuomonių pasidalinimas dar labiau matomas šio istorinio įvykio kontekste (žiūrėti Priedai, Lentelė 5P).

Kaip jau aptarta anksčiau, šio tyrimo analizėje, ir stebėta autorių naudojama spontaniška istorinio įvykio atminties forma koreliuoja ir šioje platumoje. Didžioji dalis istorinių analogijų atvejų, kurios buvo pasitelktos po vieną ar kelis kartus ir nepriskirtos prie tyrimui identifikuotų teminių blokų, o išskirtos kaip „Kita“, panaudotos spontaniškos atminties formos principu kartu pabrėžiant panašumą su praeities istoriniu įvykiu (žiūrėti žemiau, Paveikslas 6). Gana akivaizdu, kad retai iškeliami ir (ar) neįprasti istoriniai įvykiai aptariamam regionui, kaip pavyzdžiui, 1989 metais vykusį Didžioji Prancūzijos revoliucija ir 1917 metų Spalio perversmas Rusijoje¹⁰⁰ ar 1979 m. revoliucija Irane¹⁰¹, veikia spontaniškos atminties formoje, nes nebūta galimybės to sieti su istorinės analogijos autoriaus asmeniu. Pasitaikę ir sužadintos atminties įvykiai minėtame bloke susiję su Lenkijos Solidarumo judėjimu ir Islandijos pripažinta Lietuvos Nepriklausomybe. Visgi, šioje platumoje, galvojant apie santykio tarp praeities ir dabarties pasiskirstymą, galima teigti, kad reikšmingam panašumo su praeities įvykiu dominavimui įtakos turi tai, kad spontaniškos atminties formos iškeltas istorinis įvykis naudojamas remiantis turimomis istorinėmis žiniomis, kurios, kaip

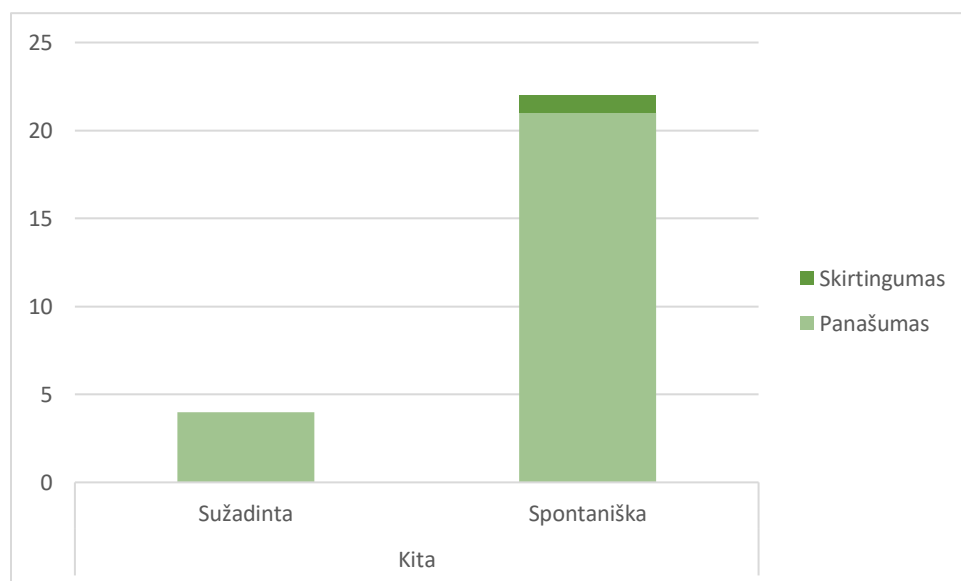
⁹⁹ Vaizdo įrašas, „Ekspertas prošvaisčių Baltarusijos demokratijai kol kas nemato: skaidrūs rinkimai dabar neįmanomi“, Lrt.lt, 2020-08-21, žiūrėta 2022 m. gruodžio 8 d., [Ekspertas prošvaisčių Baltarusijos demokratijai kol kas nemato: skaidrūs rinkimai dabar neįmanomi - 2020.08.21 - LRT](#);

¹⁰⁰ Brunalas, Benas, „Tomaševskis: nėra nieko blogiau nei revoliucijos“, Delfi.lt, 2020-08-22, žiūrėta 2022 m. gruodžio 29 d., [Tomaševskis: nėra nieko blogiau nei revoliucijos - DELFI](#);

¹⁰¹ Jačauskas, Ignas, „Partijų lyderiai atsako: kaip Lietuva turi reaguoti į įvykius Baltarusijoje?“ Lrt.lt, 2020-08-11, žiūrėta 2022 m. gruodžio 29 d., [Partijų lyderiai atsako: kaip Lietuva turi reaguoti į įvykius Baltarusijoje? - LRT](#);

anksčiau įvardinto, praktiško – megejiško istoriko, nėra pakankamai gilios, dėl ko sunkiau jas interpretuoti, mat, skirtumai paprastai istorinėse analogijose pabrėžiami ne bendrame praeities įvykio vaizde, o jo detalėse.

Paveikslas 6. Santykio tarp praeities ir dabarties pasiskirstymas atsižvelgiant į naudojamos atminties formą viso tyrimo apimtyje tarp istorinių analogijų, kurios priskirtos prie bloko „Kita“.



Taigi, apžvelgiant bendrą tyrimo vaizdą, galima teigti, kad didžioji dalis istorinių analogijų autorių linkę pasirinkti tokią analogiją, kuri pasiūlo panašumus su praeities įvykiu. Tačiau Ukrainos teminio bloko istoriniai pavyzdžiai, o konkrečiau, Maidano revoliucija, tapusi tam tikra analogizavimo ašimi su Baltarusijoje vykusiais protestais, 3 savaičių laikotarpyje, įžiebė diskusiją ir, kai kuriais atvejais, ginčą tarp autorių, ar šis įvykis labiau panašus su dabartine krize ar skiriasi. Tai pasireiškė per siektiną skirtingų praeities ir dabarties įvykių aspektų pabrėžimą. Pavyzdžiui, vienu atveju akcentas dedamas ties protestuotojų visuomeninio vaidmens skirtingumo, teigiant, kad, tokiu atveju, šių dviejų įvykių lyginimas yra ydingas.¹⁰² Kitu atveju, lyginamas Rytų valstybėms priskiriamų praeities ir dabarties įvykių susidūrimas ir praeityje buvusio sudėtingo

¹⁰² Gudžinskas, Liutauras, „Liutauras Gudžinskas. Solidarumas su gudais: kodėl „Baltijos kelio“ akcijos nepakanka“, Delfi.lt, 2022-08-22, žiūrėta 2023 m. sausio 2 d., [Liutauras Gudžinskas. Solidarumas su gudais: kodėl „Baltijos kelio“ akcijos nepakanka - DELFI](#);

Ukrainos „vakarėjimo“ proceso, dėl ko Europos Sąjunga į protestus Baltarusijoje esą reaguoja pasyviai.¹⁰³ Šioje analogijoje pabrėžiamas panašumas su Maidano revoliucija nubrėžtose socialinėse grupėse – susidūrimą Rytų ir Vakarų valstybių. Ginče sąveikauja abi istorinių analogijų autorių grupės, tačiau tokio tipo diskusija reikšmingai praplečia matymo ir mąstymo dimensijas, formuoja itin kompleksinį, tačiau konstruktyvų situacijos vaizdinį.

¹⁰³ Vovieriūnaitė, Simona, „Pažėrė kritikos: ES pozicija dėl Baltarusijos tikrai nėra tokia, kuria reikėtų girtis“, Delfi.lt, 2022-08-24, žiūrėta 2023 m. sausio 2., [Pažėrė kritikos: ES pozicija dėl Baltarusijos tikrai nėra tokia, kuria reikėtų girtis - DELFI](#).

IŠVADOS

Tarptautinėje arenoje pasireiškus krizinei ar net grėsmę keliančiai situacijai, iškyla neabejotinai reikšmingas istorinių analogijų vaidmuo. Tokiose aplinkybėse dažniausiai susiduriama su tam tikra nežinomybe, kurią sąlygoja svetimos šalies dalyvavimas įvykyje. O būtent analogizavimo procesas yra būdas individui apdoroti sudėtingą ir kompleksinę informaciją, su galimais nežinomaisiais. Praeities įvykių pasitelkimas samprotavimo procese suteikia situacijai aiškumo, kartu pasiūlo galimus sprendimo būdus iškilusiai problemai spręsti, leidžia daryti prielaidas ir įvertinti galimas tų veiksmų pasekmes. Dėl šių priežasčių, samprotavimas istorinėmis analogijomis ypač populiarus tarp užsienio politikos atstovų, polinkis analogizuoti pasireiškia netgi situacijose, kurios atrodo naujoviškos ir beprecedentės, o siekiant suprasti ar analizuoti užsienio politiką, reikia išmanyti, koku būdu pasireiškia ir veikia istorinės analogijos individo mąstymo procese. 2020 metais Baltarusijoje prasidėję masiniai protestai dėl neteisėtų prezidento rinkimų ir falsifikuotų jų rezultatų, tapo aktyviu Lietuvos užsienio politikos ir visuomenės svarstymų objektu ir puikiu istorinio analogizavimo pavyzdžiu. Visuomenės, konkrečiai nuomonės lyderių, įtraukimas į tyrimą yra racionalus pasirinkimas, kadangi demokratiniiais pagrindais valdomoje šalyje politikos atstovai linkę atsižvelgti į visuomenės situacijos matymą, ypač tų, kurių nuomonė laikytina svaria. Šiame darbe buvo iškeltas klausimas, kaip protestai Baltarusijoje, istorinių analogijų pavidalu, atsispindėjo Lietuvos žiniasklaidoje vykstančioje diskusijoje su Lietuvos politikos atstovais ir nuomonės lyderiais.

Atlikus teorinę literatūros analizę, susijusia su istorinių analogijų tyrimais, tapo akivaizdu, kad dėl skirtingų individų pozicionuojamų preferencijų, gali būti pasitelkiami skirtingi praeities įvykiai tam pačiam dabarties įvykiui apibūdinti. Literatūroje vykstanti diskusija dėl istorinių analogijų naudojimo leido išgryninti istorinės analogijos pasirinkimo pagrindus, kurie iš esmės yra susiję su aktyvinama atminties forma svarstant apie praeities įvykį. Šio darbo tyrimo rėmuose, esmingą vaidmenį atliko dvi atminties formos – spontaniška, pasireiškianti naudojant turimas istorines žinias ir ieškant didžiausio panašumo tarp praeities ir dabarties ir sužadinta, kurioje juntamas asmeninis patyrimas praeities įvykyje. Aktyvi diskusija aktualioje literatūroje vyksta ir dėl to, koku argumentacijos būdu pozicionuojama pasirinkta analogija. Sėkmingai išskirta, kad atliekamam tyrimui aktualios 3 argumentacijos formos – instrumentinė forma, kurios siekinys yra

pagrįsti ir (ar) legitimuoti sprendimus ir pasiūlymus esamai problemai, kognityvi argumentacijos forma, susijusi su istorinių analogijų diagnostine funkcija istorijos pagalba suprasti ir apibūdinti tarptautinėje arenoje vykstančius procesus, kartu pasiūlant jų sprendinių galimybes ir integruota argumentacijos forma, pasireiškianti veikiant dvejoms pastarosioms formoms lygiagrečiai. Siekiant papildyti istorinių analogijų tyrimų lauką ir praplėsti jų veikimo mechanizmų supratimą, į darbe atlikta tyrimą įtrauktas istorinėse analogijose figūruojantis pagrindinio veikėjo elementas. Jų nustatyti keturi galimi variantai – Lietuva, Europos Sąjunga, Baltarusija ir Rusija. Galiausiai, nors analizuotoje literatūroje užsimenama apie kuriamą santykį tarp praeities ir dabarties įvykių, akcentuojamų panašumų arba skirtumų plotmėje, nėra nustatyta tokio istorinių analogijų funkcionavimo pasireiškiantys aspektai.

Atikus tyrimo analizę pasirinktuose lietuviškuose dienraščiuose, nustatyto laikotarpio rėmuose, buvo atrinkti 246 straipsniai aktualia tema. Juose identifikuota 101 istorinė analogija, o jų pasiskirstymas tarp politikos atstovų ir nuomonės lyderių panašus – 59 pasisakymai priskirti politikos atstovams, 42 – nuomonės lyderiams. Esant tokiam pasiskirstymui, akivaizdus pagrindumas įtraukti į tyrimą ir nuomonės lyderius, kurie diskusijoje apie užsienio politikos procesus dalyvauja panašiai aktyviai kaip ir patys politikai. Gausiausiai svarstyta Maidano revoliucijos istoriniu įvykiu, ši analogija sudarė beveik pusę visų nustatytų istorinių analogijų. Minėtas istorinis įvykis atskleidė naudojamos atminties formos svyravimus. Nuomonės lyderių naudojama spontaniškos atminties forma susijusi su praeities įvykio šalutinio stebėtojo ir vertintojo vaidmeniu, todėl, šiuo atveju, didesnę įtaką turi sužadintoje atminties formoje pasireiškiosios istorinės analogijos, nes jos turi didesnę psichologinį poveikį. Tai paaikškina, pavyzdžiui, nuomonės lyderio A. Tapino Laisvės kelio iniciatyvą. Tyrimo rezultatai rodo, kad nuomonės lyderiai vadovavosi sužadinta atminties forma kai kalbėta apie Lietuvos arba Baltijos šalių istorinius įvykius, čia stebimas stipresnis sužadintos atminties formos veikiamas, kartais net pasireiškiantis atliekamų veiksmų pavidalu. Didžioji dalis atvejų istorinių analogijų naudotos reiškiantis kognityviai argumentacijos formai, beveik absoliuti dauguma kitų nustatytų argumentacijos formų, naudota politikos atstovų. Svyravimai stebėti ir istorinės analogijos pagrindinio veikėjo pozicionavime. Beveik pusė atvejų pagrindine istorinės analogijos veikėja nustatyta Baltarusija ir jos piliečių arba lyderių veiksmų vertinimas. Visgi, nuomonės lyderiai reikšmingai mažiau linkę rinktis svarstyti per kitus darbe aptartus nustatytus istorinės analogijos veikėjus. Čia politikos atstovai aktyviai leidosi vertinti dar ir Lietuvos bei Rusijos veiksmus.

Galima teigti, kad naujo matymo ir žvilgsnio kampų į krizinę situaciją nuomonės lyderiai įneša tik vertinant pačią Baltarusiją, kurios įvykis ir yra užsienio politikos sprendinys, o politikos atstovai nevengia imtis žvelgti į situaciją ir per kitus galimus situacijos veikėjus. Šiame istorinių analogijų kodo lygyje stebėtas ir socialinių vaidmenų brėžimas naudojantis praeities įvykiu. Įvertinus istorinių analogijų kuriamą santyki tarp praeities ir dabarties įvykių, matyti, kad mažesnė dalis istorinių analogijų autorių rinkosi pabrėžti skirtumą su praeities įvykiu, minėtinas jo ryškesnis ir griežtesnis pabrėžimas negu kalbant apie panašumą. Maidano revoliucijos istorinis įvykis sukėlė tam tikrą ginčą viešojoje erdvėje, kadangi tiek politikos atstovai tiek nuomonės lyderiai itin panašiu santykiu brėžė ir skirtumus ir panašumus tarp praeities ir dabarties, nors kalbėjo apie tuos pačius įvykius. Jeigu samprotavimui pasirenkamas toks istorinis įvykis, kuris nutolęs laiko arba geografinė prasme arba jo pasikartojimas viešojoje netiesioginėje diskusijoje yra retas, pasirenkama samprotauti apie panašumus, nes toks įvykis aktyvina spontanišką atmintį, o skirtumų išryškinimui reikalingas gilesnis įvykio ir jo aspektų žinojimas.

Apibendrinant galima teigti, kad nuomonės lyderių dalyvavimas viešojoje diskusijoje apie krizinį įvykį įneša daugiau turinio ta prasme, kad kognityvia argumentacijos forma pasiūlo papildomų matymo ir mąstymo būdų tai pačiai situacijai suprasti. Tačiau politikos atstovai linkę samprotauti įvairiau argumentacijos formos ir istorinių analogijų veikėjų plotmėje. Ryškiausia diskusija vykusį Maidano revoliucijos įvykio istorinėje analogijoje kėlė nesutarimą tarp abiejų darbe nustatytų istorinių analogijų autorių, tačiau toks ginčas yra vertingas tuo, kad leidžia tiek visuomenei tiek politikams, priimantiems sprendimus, suprasti tarptautinėje arenoje vykstančių procesų kompleksiskumą. Tokiu atveju, sprendimų priėmimui renkamas tokia istorinė analogija, kuri nurodo teisingos ir priimtinos moralės elgesio normos pasireiškimą.

ŠALTINIŲ IR LITERATŪROS SĄRAŠAS

Axelrod, Robert, Larissa Forster, “How Historical Analogies in Newspapers of Five Countries Make Sense of Major Events: 9/11, Mumbai and Tahrir Square.” *Research in Economics* 71, no. 1 2017, p. 8-19.

Bakas, Vytautas, „Vytautas Bakas. „Žalieji žmogeliukai“ jau Minske. Kas toliau?“ *Lrt.lt*, 2020-08-31, žiūrėta 2022 m. gruodžio 28 d., [Vytautas Bakas. „Žalieji žmogeliukai“ jau Minske. Kas toliau? - LRT](#).

Balčiūnas, Andrius, „Rinkimai Baltarusijoje: naktis pažymėta jėgos struktūrų pareigūnų smurtu, iki paryčių protestai numalšinti“, *Lrt.lt*, 2020-08-09, žiūrėta 2022 m. gruodžio 6 d., [Rinkimai Baltarusijoje: naktis pažymėta jėgos struktūrų pareigūnų smurtu, iki paryčių protestai numalšinti - LRT](#).

„Belarus election: Clashes after poll predicts Lukashenko re-election“, *Bbc.com*, 2020-08-10, žiūrėta 2022 m. gruodžio 05 d., [Belarus election: Clashes after poll predicts Lukashenko re-election - BBC News](#).

„Belarus election: Police use live fire on protesters in Brest“, *Bbc.com*, 2020-08-12, žiūrėta 2022 m. gruodžio 05 d., [Belarus election: Police use live fire on protesters in Brest - BBC News](#).

„Belarus election: Protesters clash with police after disputed presidential vote“, *Euronews.com*, 2020-08-10, žiūrėta 2022 m. gruodžio 05 d., [Belarus election: Protesters clash with police after disputed presidential vote | Euronews](#).

„Belarus protests: Workers boo Lukashenko as election unrest spreads“, *Bbc.com*, 2020-08-17, žiūrėta 2022 m. gruodžio 05 d., [Belarus protests: Workers boo Lukashenko as election unrest spreads - BBC News](#).

„Belarus: UN chief following post-election developments ‘with great concern‘“, *News.un.org*, 2020-08-10, žiūrėta 2022 m. gruodžio 05 d., [Belarus: UN chief following post-election developments ‘with great concern’ | UN News](#).

Brunalas, Benas, „Seimo komitete kels sankcijų Baltarusijai klausimą: ragina Lietuvos lyderius vykti į Minską ir tarpininkauti“, *Lrt.lt*, 2020-08-10, žiūrėta 2022 m. lapkričio 14 d., [Seimo komitete kels sankcijų Baltarusijai klausimą: ragina Lietuvos lyderius vykti į Minską ir tarpininkauti - LRT](#).

Brunalas, Benas, „Seimo komitete kels sankcijų Baltarusijai klausimą: ragina Lietuvos lyderius vykti į Minską ir tarpininkauti - LRT“, *Lrt.lt*, 2020-08-10, žiūrėta 2022 m. gruodžio 8 d., [Seimo komitete kels sankcijų Baltarusijai klausimą: ragina Lietuvos lyderius vykti į Minską ir tarpininkauti - LRT](#).

Brunalas, Benas, „Tomaševskis: nėra nieko blogiau nei revoliucijos“, *Delfi.lt*, 2020-08-22, žiūrėta 2022 m. gruodžio 29 d., [Tomaševskis: nėra nieko blogiau nei revoliucijos - DELFI](#).

Čepėnaitė, Angelė Danutė, „Socialinis vaidmuo, *Vle.lt*, žiūrėta 2022 m. gruodžio 18 d.;

Černiauskas, Norbertas, „Norbertas Černiauskas. Laisvės kelias: 31 kilometras bendražmogiškumo“, Lrt.lt, 2020-08-27, žiūrėta 2022 m. lapkričio 14 d., [Norbertas Černiauskas. Laisvės kelias: 31 kilometras bendražmogiškumo - LRT.](#)

ELTA, „Paluckas apie situaciją Baltarusijoje: turime ruoštis ir planui „B“, Lrt.lt, 2020-08-19, žiūrėta 2022 m. lapkričio 14d., [Paluckas apie situaciją Baltarusijoje: turime ruoštis ir planui „B“ - LRT.](#)

„EU announces sanctions against Belarus over 'violence' on protesters and electoral 'falsification“, Euronews.com, 2020-08-14, žiūrėta 2022 m. gruodžio 05 d., [EU announces sanctions against Belarus over 'violence' on protesters and electoral 'falsification' | Euronews.](#)

Ghilani, Djouaria, Olivier Luminet, Hans-Peter Erb, Christine Flassbeck, Valérie Rosoux, Ismee Tames, and Olivier Klein. “Looking Forward to the Past: An Interdisciplinary Discussion on the Use of Historical Analogies and Their Effects.” *Memory Studies* 10, no. 3, 2017, p. 274–85.

Gritėnas, Paulius Gritėnas, „Paulius Gritėnas. Ar įmanoma sėkminga revoliucija Baltarusioje?“, Delfi.lt, 2020-08-21, žiūrėta 2022 m. lapkričio 16 d., [Paulius Gritėnas. Ar įmanoma sėkminga revoliucija Baltarusioje? - DELFI.](#)

Gudžinskas, Liutauras, „Liutauras Gudžinskas. Solidarumas su gudais: kodėl „Baltijos kelio“ akcijos nepakanka“, Delfi.lt, 2022-08-22, žiūrėta 2023 m. sausio 2 d., [Liutauras Gudžinskas. Solidarumas su gudais: kodėl „Baltijos kelio“ akcijos nepakanka - DELFI.](#)

Gurskas, Marius, „Marius Gurskas. Ačiū dievui, kad yra Lietuva!“, Lrt.lt, 2020-08-17, žiūrėta 2022 m. lapkričio 14 d., [Marius Gurskas. Ačiū dievui, kad yra Lietuva! - LRT.](#)

Houghton, David Patrick, “The Role of Analogical Reasoning in Novel Foreign-Policy Situations.” *British Journal of Political Science* 26, no. 4, 1996, p. 523–552.

Jackevičius, Mindaugas, „Lietuvos vadovams – kritika dėl pasyvumo Baltarusijos atžvilgiu: Adamkus ir Grybauskaitė savo šansais pasinaudojo“, Lrt.lt, 2020-08-10, žiūrėta 2022 m. gruodžio 8 d., [Lietuvos vadovams – kritika dėl pasyvumo Baltarusijos atžvilgiu: Adamkus ir Grybauskaitė savo šansais pasinaudojo - LRT.](#)

Jačauskas, Ignas, „Partijų lyderiai atsako: kaip Lietuva turi reaguoti į įvykius Baltarusijoje?“, Lrt.lt, 2020-08-11, žiūrėta 2022 gruodžio 7 d., [Partijų lyderiai atsako: kaip Lietuva turi reaguoti į įvykius Baltarusijoje? - LRT.](#)

Jačauskas, Ignas, „Partijų lyderiai atsako: kaip Lietuva turi reaguoti į įvykius Baltarusijoje?“ Lrt.lt, 2020-08-11, žiūrėta 2022 m. gruodžio 29 d., [Partijų lyderiai atsako: kaip Lietuva turi reaguoti į įvykius Baltarusijoje? - LRT.](#)

Jaruševičiūtė, Gailė, „Kubilius: Lukašenkos režimas laikosi, nes jaučia Kremliaus paramą, Delfi.lt, 2020-08-26, žiūrėta 2022 m. lapkričio 16 d., [Kubilius: Lukašenkos režimas laikosi, nes jaučia Kremliaus paramą - DELFI.](#)

Jurgelevičiūtė, Diana, “Istorinių analogijų vaidmuo užsienio politikos procese.” *Politologija* 62, no. 2, 2015, p. 43– 73.

Khong, Yuen Foong. *Analogies at War: Korea, Munich, Dien Bien Phu, and the Vietnam Decisions Of 1965*. Princeton, UNITED STATES: Princeton University Press, 1992, p. 288.

Krikštopaitytė, Eglė, „L. Linkevičius: S. Chchanouskajos vaizdo įrašai, kuriuose ji ragina nesipriešinti, nufilmuoti ją sulaikius“, 2020-08-11, 15min.lt, žiūrėta 2022 m. gruodžio 05 d., [Du keisti vaizdo įrašai: S.Cichanouskaja prabilti apie vaikus ir prašyti neiti į gatves privertė režimas? | 15min.lt.](#)

Lopata, Raimundas. „Istorijos Politika Ir Politikos Istorizavimas“ Politologija 52, no. 4, p. 87–103.

May, Ernest, "Lessons" of the Past: The Use and Misuse of History in American Foreign Policy, New York: Oxford University Press, 1973, p. 217.

Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras, „Miuncheno susitarimas“, Vle.lt, žiūrėta 2022-12-16.

Morgenthau, Hans. “Remarks On The Validity Of Historical Analogies.” Social Research 39, no. 2, 1972, p. 360–64.

Musnickas, Raigardas, „Laurinavičius apie Lietuvos sankcijas Baltarusijai: 32 žmonių sąrašas nieko nekeičia“, Lrt.lt, 2020-08-20, žiūrėta 2022 m. gruodžio 8 d., [Laurinavičius apie Lietuvos sankcijas Baltarusijai: 32 žmonių sąrašas nieko nekeičia - LRT.](#)

Perednis, Aurimas, „Tapinas apie „Laisvės kelio“ akciją: Lukašenkai tikrai neramu“, Delfi.lt, 2020-08-21, žiūrėta 2022 m. gruodžio 7 d., [Tapinas apie „Laisvės kelio“ akciją: Lukašenkai tikrai neramu - DELFI.](#)

Plečkaitis, Vytautas, „Maidano revoliucja“, Vle.lt, žiūrėta 2022 spalio 23 d., [Maidano revoliucija - Visuotinė lietuvių enciklopedija \(vle.lt\).](#)

Plikūnė, Dalia, „Baltarusijoje lūžio taškas dar nepasiektas: galimi keli scenarijai, kai kurie jų ypač žiaurūs“, Delfi.lt, 2020-08-25, žiūrėta 2022 m. lapkričio 18 d., [Baltarusijoje lūžio taškas dar nepasiektas: galimi keli scenarijai, kai kurie jų ypač žiaurūs - DELFI.](#)

„Pope Francis calls for justice, rights to be respected amid protests in Belarus“, Globalnews.ca, 2020-08-16, žiūrėta 2022 m. gruodžio 05 d., [Pope Francis calls for justice, rights to be respected amid protests in Belarus - National | Globalnews.ca.](#)

Pocytė, Kristina, „Įvertino rinkimus Baltarusijoje: Lukašenka turi suprasti realybę – jo laikas baigėsi“, Delfi.lt, 2020-08-10, 2022 m. lapkričio 16 d., [Įvertino rinkimus Baltarusijoje: Lukašenka turi suprasti realybę – jo laikas baigėsi - DELFI.](#)

Pumprickaitė, Nemira, „Kirkilas apie Baltarusijos protestų atgarsius: Kremlių labiausiai jaudina demokratijos užkratas, kuris gali išplisti į Rusiją“, Lrt.lt, 2020-08-18, žiūrėta 2022 gruodžio 7 d., [Kirkilas apie Baltarusijos protestų atgarsius: Kremlių labiausiai jaudina demokratijos užkratas, kuris gali išplisti į Rusiją - LRT.](#)

Pumprickaitė, Nemira, „Kubilius: Cichanouskaja yra ne tik simbolis, ją reikėtų vadinti didvyre“, Lrt.lt, 2020-08-12, žiūrėta 2022 m. lapkričio 14 d., [Kubilius: Cichanouskaja yra ne tik simbolis, ją reikėtų vadinti didvyre - LRT.](#)

Quandt, William. “Which Lessons Matter?: American Foreign Policy Decision Making in the Middle East, 1979–1987. By Christopher R. Hemmer. Albany, NY: SUNY Press, 2000. 217p., American Political Science Review 96, 2002, p. 686–687.

Saldžiūnas, Vaidas, „Baltarusijoje tiksi lemiamos minutės: laukia dar daugiau kraujo, o gal net ir karinis perversmas“, Delfi.lt, 2020-08-13, žiūrėta 2022 gruodžio 7 d., [Baltarusijoje tiksi lemiamos minutės: laukia dar daugiau kraujo, o gal net ir karinis perversmas - DELFI](#).

Spellman, Barbara, and Keith Holyoak. “If Saddam’s Hitler Then Who Is George Bush? Analogical Mapping Between Systems of Social Roles.” Journal of Personality and Social Psychology 62, 1992, p. 913–933.

Tversky, Amos, and Daniel Kahneman. “Judgment under Uncertainty: Heuristics and Biases.” Science 185, no. 4157, 1974, p. 1124–31.

Užkalnis, Andrius, „Užkalnis. Nesijuokime iš Baltarusijos – pas mus ne ką džiugiau“, Delfi.lt, 2022-08-12, žiūrėta 2022 m. gruodžio 23 d., [Užkalnis. Nesijuokime iš Baltarusijos – pas mus ne ką džiugiau - DELFI](#).

Vaizdo įrašas, „Doveika palaikymo koncerte Baltarusijai: Dieve, laimink tautos žygį į laisvę“, Lrt.lt, 2020-08-23, žiūrėta 2022 m. gruodžio 7 d., [Doveika palaikymo koncerte Baltarusijai: Dieve, laimink tautos žygį į laisvę - 2020.08.23 - LRT](#).

Vaizdo įrašas, „Ekspertas prošvaisčių Baltarusijos demokratijai kol kas nemato: skaidrūs rinkimai dabar neįmanomi“, Lrt.lt, 2020-08-21, žiūrėta 2022 m. gruodžio 8 d., [Ekspertas prošvaisčių Baltarusijos demokratijai kol kas nemato: skaidrūs rinkimai dabar neįmanomi - 2020.08.21 - LRT](#).

Vaizdo įrašas, „Rinkimai Baltarusijoje: kariuomenė Minske, apribotas internetas ir Lukašenkos pažadas nesiiinti represijų“, Lrt.lt, 2020.08.09, žiūrėta 2022 m. gruodžio 05 d., [Rinkimai Baltarusijoje: kariuomenė Minske, apribotas internetas ir Lukašenkos pažadas nesiiinti represijų - 2020.08.09 - LRT](#).

Vaizdo įrašas, „Sacharovo premija už minties laisvę skirta Baltarusijos opozicijai“, Lrt.lt, 2020-10-22, žiūrėta 2022 m. gruodžio 05 d., [Sacharovo premija už minties laisvę skirta Baltarusijos opozicijai - 2020.10.22 - LRT](#).

Vaizdo įrašas, „Scenoje su dukra pasirodęs Jakilaitis: tada mes stovėjome su tėvais, šiandien jau stovime su savo vaikais“, Lrt.lt, 2020-08-23, žiūrėta 2022 m. lapkričio 14 d., [Scenoje su dukra pasirodęs Jakilaitis: tada mes stovėjome su tėvais, šiandien jau stovime su savo vaikais - 2020.08.23 - LRT](#).

Vasilyeva, Nataliya , „Authorities in Belarus to charge anti-government protesters with rioting for clashing with police“, Telegraph.co.uk, 2020-07-14, žiūrėta 2022 m. gruodžio 05 d., [Authorities in Belarus to charge anti-government protesters with rioting for clashing with police \(telegraph.co.uk\)](#).

Vertzberger, Yaacov Y. I. “Foreign Policy Decisionmakers As Practical-Intuitive Historians: Applied History and Its Shortcomings.” International Studies Quarterly 30, no. 2, 1986, p. 223–247.

Vovieriūnaitė, Simona, „Pažėrė kritikos: ES pozicija dėl Baltarusijos tikrai nėra tokia, kuria reikėtų girtis“, Delfi.lt, 2022-08-24, žiūrėta 2023 m. sausio 2., [Pažėrė kritikos: ES pozicija dėl Baltarusijos tikrai nėra tokia, kuria reikėtų girtis - DELFI](#).

Žalys, Leonas, „Kruvina diena Europos istorijoje“, Kauno.diena.lt., 2004-03-12, žiūrėta 2022 m. gruodžio 22 d.

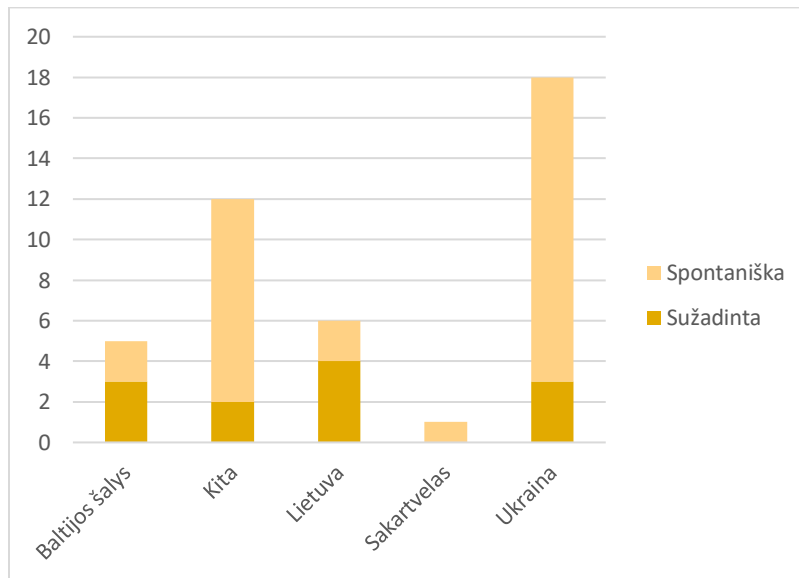
„Wecall for new and free elections in Belarus“, Eppgroup.eu, 2020-08-17, žiūrėta 2022 m. gruodžio 05 d., [We call for new and free elections in Belarus \(eppgroup.eu\)](#).

PRIEDAI

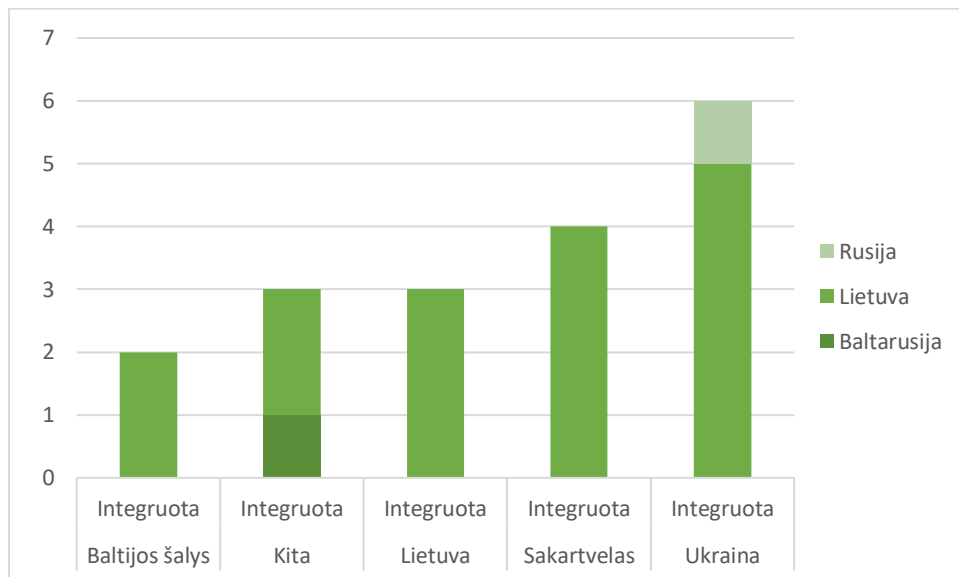
Lentelė 1P. Istorinių analogijų autorių naudojamų analogijų pasiskirstymas Ukrainos temos bloke.

Autorius	Nuomonės lyderis	Politikos atstovas	Viso
Ukraina	18	29	47
2004 m. Oranžinė revoliucija Ukrainoje	3	3	6
2014 m. Krymo aneksija	1	7	8
Maidano revoliucija Ukrainoje	14	18	32
V. Janukovyčiaus prezidentavimas Ukrainoje nuo 2010 m.		1	1
Viso	18	29	47

Paveikslas 1P. Nuomonės lyderių istorinėms analogijoms naudojamos atminties pasiskirstymas pagal temas.



Paveikslas 2P. Integruotos argumentacijos formos naudojimas atsižvelgiant į veikėją.



Lentelė 2P. Baltarusijos, Baltarusijos / Rusijos ir Rusijos veikėjų pasirinkimo pasiskirstymas tarp istorinių analogijų autorių.

Veikėjas / Autorius	Nuomonės lyderis	Politikos atstovas	Viso
<i>Baltarusija</i>	26	19	45
1789 m. Didžioji Prancūzijos revoliucija		1	1
1917 m. Spalio perversmas Rusijoje		1	1
1989 m. Baltijos kelias	2	2	4
1989 m. demonstracija Rumunijoje	1		1
1991 m. sausio 13 d. įvykiai	1		1
1991 m. SSRS griūtis	1		1
2003 m. išrinktas Lietuvos prezidentas R. Paksas	1		1
2003 m. Rožių revoliucija	1		1
2004 m. Oranžinė revoliucija Ukrainoje	2		2
2009 m. sausio 16 d. mitingas Vilniuje		1	1
2014 m. Krymo aneksija		2	2
2018 m. revoliucija Armėnijoje	1		1
A. Hitlerio valdymas	1		1
A. Smetona	1		1
Arabų pavasaris Libijoje		1	1
Islandijos pripažinta Lietuvos nepriklausomybė	1		1
Lenkijos "Solidarumas"	3		3
Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdis	2	4	6
Maidano revoliucija Ukrainoje	7	6	13
Stalino valdymas Rusijoje	1		1
Žalgirio mūšis		1	1
<i>Baltarusija / Rusija</i>		1	1
Maidano revoliucija Ukrainoje		1	1
<i>Rusija</i>	7	16	23
2004 m. Oranžinė revoliucija Ukrainoje	1		1
2013 m. valstybinis perversmas Egipte		1	1
2014 m. Krymo aneksija	1	3	4
Maidano revoliucija Ukrainoje	4	7	11
Prahos pavasaris 1968 m.	1	2	3
V. Janukovyčiaus prezidentavimas Ukrainoje nuo 2010 m.		1	1
Vengrijos revoliucija 1956 m.		2	2
Viso	33	36	69

Lentelė 3P. Lietuvos veikėjo pasiskirstymas nustatytuose istoriniuose įvykiuose tarp istorinių analogijų autorių.

Veikėjas / Autorius	Nuomonės lyderis	Politikos atstovas	Viso
Lietuva	7	18	25
1989 m. Baltijos kelias	3	2	5
1991 m. sausio 13 d. įvykiai	1	0	1
2004 m. Oranžinė revoliucija Ukrainoje	0	3	3
2008 m. Karas Pietų Osetijoje	0	5	5
2013 m. valstybinis perversmas Egipte	0	1	1
2014 m. Krymo aneksija	0	2	2
Islandijos pripažinta Lietuvos nepriklausomybė	1	2	3
Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdis	1	1	2
Maidano revoliucija Ukrainoje	1	2	3
Viso	7	18	25

Lentelė 4P. Santykio tarp praeities ir dabarties įvykio pasiskirstymas tarp istorinių analogijų autorių Ukrainos temoje.

Santykis / Autorius	Nuomonės lyderis	Politikos atstovas
Panašumas	9	16
Reikšmingesnis panašumas	1	0
Skirtingumas	8	13
Viso	18	29

Lentelė 5P. Ukrainos temai priskirtų istorinių įvykių santykio su praeities ir dabarties įvykiu pasiskirstymas tarp istorinių analogijų autorių.

Istorinis įvykis / Santykis	Panašumas	Reikšmingesnis panašumas	Skirtingumas	Viso
<i>Nuomonės lyderis</i>	9	1	8	18
2004 m. Oranžinė revoliucija Ukrainoje	3	0	0	3
2014 m. Krymo aneksija	0	0	1	1
Maidano revoliucija Ukrainoje	6	1	7	14
<i>Politikos atstovas</i>	19	0	15	34
2004 m. Oranžinė revoliucija Ukrainoje	3	0	0	3
2008 m. Karas Pietų Osetijoje	3	0	2	5
2014 m. Krymo aneksija	3	0	4	7
Maidano revoliucija Ukrainoje	9	0	9	18
V. Janukovyčiaus prezidentavimas Ukrainoje nuo 2010 m.	1	0	0	1
Viso	28	1	23	52

SUMMARY

The massive protests against illegal presidential elections as well as the falsification of their results in Belarus in 2020 became an active subject of deliberations of Lithuanian foreign policy and public, and an excellent example of historical analogization. Involving the public, more specifically the opinion leaders, is a rational choice, since in a democratically governed country political representatives tend to consider the public's view of the situation. This paper raised the question of how the protests in Belarus, in the form of historical analogies, were reflected in the Lithuanian media's discussion with Lithuanian political representatives and opinion leaders.

After conducting a theoretical analysis of the literature, it can be seen that due to the preferences of different individuals, diverse past events can be used to describe the same present event. Within the framework of the study of this paper, two forms of memory played an important role - spontaneous, manifested by using available historical knowledge and searching for the greatest similarity between the past and present, and evoked, in which a personal experience in a past event is felt. An active discussion in current literature also takes place regarding the method of argumentation the chosen analogy is positioned. It has been successfully identified that 3 forms of argumentation are relevant for the conducted research - instrumental, cognitive and integrated form of argumentation, which manifests itself when the latter two forms work in parallel. The research carried out in the work includes the element of the main character appearing in historical analogies. They identified four possible options - Lithuania, the European Union, Belarus and Russia. Finally, although the analyzed literature alludes to the created relationship between past and present events, the aspects of the functioning of such historical analogies are not identified in the plane of emphasized similarities or differences.

After the analysis of the research, 246 articles on the current topic were selected in the chosen Lithuanian dailies, within the framework of the determined period. They identify 101 historical analogies and their distribution between political representatives and opinion leaders is similar – 59 statements are attributed to political representatives, 42 to opinion leaders. The most discussed historical event of the Maidan Revolution, this analogy accounted for 47 percent of all identified historical analogies. The form of spontaneous memory used by opinion leaders is related to the role of a bystander and evaluator of a past event, therefore, in this case, the historical analogies

manifested in the evoked form of memory are more influential, as they have a greater psychological impact. The results of the research show that the opinion leaders were guided by the evoked form of memory when talking about the historical events of Lithuania or the Baltic countries. As many as 81 percent of the cases are devoted to the cognitive form of argumentation, almost the absolute majority of other established forms of argumentation were used by political representatives. In the majority of cases - 45 percent - the main character of the historical analogy is the assessment of the actions of Belarus and its citizens or leaders. However, opinion leaders are significantly less likely to choose to consider through the aforementioned other characters of historical analogy, here political representatives actively allowed themselves to evaluate the actions of Lithuania and Russia as well. At this level of the code of historical analogies, the formation of social roles using a past event was also observed. Evaluating the relationship created by historical analogies between past and present events, it can be seen that a smaller share - 26 percent - of the authors of historical analogies chose to emphasize the difference with the past event, its sharper and stricter emphasis than when talking about similarity. The historical event of the Maidan revolution caused a certain controversy in the public space, as both political representatives (9 : 9) and opinion leaders (6 : 7) formed both the differences and similarities between the past and the present in a similar ratio.

In conclusion, it can be said that the participation of opinion leaders in a public discussion about a crisis event brings more content in the sense that, in the form of cognitive argumentation, it offers additional ways of seeing and thinking to understand the same situation. However, political representatives tend to reason in a more diverse way in terms of the form of argumentation and historical analogies. The most prominent discussion in the historical analogy of the Maidan revolution event caused a disagreement between the authors of both historical analogies, but such a dispute is valuable in that it allows both the public and the politicians who make decisions to understand the complexity of the processes taking place in the international arena.